

תוכנית מרום

**ליווי, פיתוח ידע, מעקב, הערכה ומחקר
2014**

נכנסים לירושלים

ראש צוות המחקר

ד"ר מאיה חושן

שמות החוקרים

מיכל קורח, מאיה חושן

דצמבר 2014

נכנסים לירושלים

מיכל קורח, די"ר מאיה חושן

מכון ירושלים לחקר ישראל

דצמבר 2014

הקדמה

ממשלת ישראל החליטה בישיבתה בתאריך 6.6.2011 לאמץ את תכנית מרום – תכנית לפיתוח הכלכלי של ירושלים בשנים 2011-2016. תחומי הפעולה העיקריים של תכנית זו על פי החלטת הממשלה הם:

1. חיזוק מעמדה של ירושלים כעיר תיירות.
2. חיזוק מעמדה של ירושלים כמרכז מחקר, פיתוח ותעשייה בתחום הביו-טכנולוגיה.
3. צעדים משלימים לפיתוח כלכלי.

ביצוע התכנית נעשה על ידי הרשות לפיתוח ירושלים, והתכנית מלווה במחקר והערכה שוטפים על ידי מכון ירושלים לחקר ישראל. תחומי הליווי, המעקב והערכה הם:

1. פיתוח התיירות – בחינת חיזוק תעשיית התיירות בעיר.
2. פיתוח תעשיית הביו-טכנולוגיה – בחינת התפתחות המחקר והפיתוח והתעשייה בעיר.
3. עיר אקדמיה – תרומת הפרויקט למשיכת סטודנטים ללימודים בעיר ולאחר מכן להישארות בה.
4. מחקר הגירה לירושלים וממנה – בחינת המניעים להגירה מהעיר ואליה במטרה לגבש מדיניות לעידוד הגירה לעיר.

כאמור אחד הפרויקטים של תכנית מרום הוא מחקר הגירה לירושלים וממנה. זהו אחד הנושאים הבולטים בשיח הציבורי ובשיקולים של קובעי המדיניות ומקבלי ההחלטות בירושלים ובישראל. להגירה יש פוטנציאל להפוך למנוף לפיתוח, לצמיחה ולשינוי דמות העיר ודימויה, אך מאידך היא יכולה לגרום לדעיכת העיר ולפגיעה בחוסנה.

מחקר ההגירה לירושלים וממנה כולל הן ניתוח של נתונים סטטיסטיים מינהליים, והן מחקר שדה המתבסס על ניתוח שאלונים לעוזבים את ירושלים ולמהגרים אליה. המחקר שלהלן מציג את ממצאי מחקר הנכנסים לירושלים – מאפייני הנכנסים והסיבות להגירתם לירושלים.

נכנסים לירושלים

6	מקורות הנתונים ודרך ביצוע המחקר
8	עיקרי הממצאים
15	פרק א – מאפייני הנכנסים
15	א.1 אופי הזהות הדתית
15	א.2 מאפיינים גיאוגרפיים
15	א.2.1 מחוזות המוצא
18	א.2.2 יישובי המוצא
19	א.2.3 אזורי היעד בירושלים
21	א.2.4 מגורים בירושלים בילדות
22	א.3 מאפיינים דמוגרפיים
22	א.3.1 מבנה גילים
24	א.3.2 מצב משפחתי
26	א.4 מאפיינים חברתיים-כלכליים
26	א.4.1 השכלה
28	א.4.2 תעסוקה
31	א.4.3 משלח יד
32	א.4.4 הכנסה
33	א.4.5 סטטוס המגורים

פרק ב – הסיבות למעבר לירושלים – ניתוח סטטיסטי	36
פרק ג – הסיבות למעבר לירושלים – ניתוח איכותני	46
פרק ד – הסיבות לעזיבת יישוב המגורים הקודם	53
פרק ה – נכנסים לירושלים – מבט ממוקד על: חילונים, דתיים וחרדים, תל אביב כיישוב מוצא, ולימודים במוסדות להשכלה גבוהה כגורם משיכה עיקרי לעיר	54
נספחים	66

מקורות הנתונים ודרך ביצוע המחקר

המחקר המוצג להלן הוא מחקר שדה המתבסס על נתונים שנאספו באמצעות שאלונים שנשלחו בדואר. אוכלוסיית המחקר כללה את הנכנסים לירושלים מיישובים אחרים בארץ על פי קובץ השינויים של מרשם התושבים לשנים 2012-2013. זהו המקור המדויק והמקיף ביותר הקיים בישראל על שינוי כתובות של תושבי ישראל.

קובץ השינויים של מרשם התושבים כולל את כל הפרטים שעברו לירושלים, כאשר לכל פרט רשומה נפרדת. לצורך המחקר, פרטים בעלי שם משפחה זהה שגרים באותה כתובת קובצו למשקי בית¹, כאשר השאלון נשלח לראש משק הבית (הפרט המבוגר ביותר במשק הבית). כך נוצרה רשימה של משקי הבית אשר עברו לירושלים בתקופה הנחקרת. יש לציין שאוכלוסיית המחקר כללה אוכלוסייה יהודית בלבד.

רשימה זו כללה 7,600 משקי שעברו לגור בירושלים. במדגם מקרי פשוט נידגמו 75% ממשקי הבית.

במהלך החודשים ספטמבר-נובמבר 2013 נשלח לכל אחד ממשקי הבית שעלו במדגם שאלון ובו הסבר על המחקר וחשיבותו ומעטפה מבוטלת למשלוח חזרה של השאלון המלא. לחלופין ניתן היה לענות על השאלון באינטרנט (לעותק של השאלון ראונספח 1).

השאלונים נשלחו ב-3 מועדים – ספטמבר, אוקטובר ונובמבר 2013, ובסך הכל נשלחו כ-5,700 שאלונים.

להפתעתנו כרבע (23%) מהשאלונים חזרו כיוון שכתובת המגורים היתה שגויה. כמו כן הסתבר שאחוז ההשבה (מספר המשיבים מכלל השאלונים שהגיעו ליעדם, ללא שאלונים שחזרו בשל כתובות שגויות) על השאלונים היה נמוך – 8% בלבד. חשוב לציין שאחוז ההשבה במחקר זה נמוך בהשוואה למחקרים דומים שערכנו בסוף שנות ה-80 ובסוף שנות ה-90 במכון ירושלים לחקר ישראל, בהם נרשם אחוז השבה של 20%-25%. הירידה באחוז ההשבה על סקרים בעשור האחרון מתועדת בספרות המחקרית ומאפיינת סקרים בארץ ובעולם.

---

¹ הקיבוץ למשקי בית נעשה על ידי מטה המחשוב העירוני של עיריית ירושלים ומלם – מערכת ירושלים.

לאחר שנבדקו כל השאלונים, נפסלו שאלונים שנמצאו בלתי מתאימים מסיבות שונות (עברו לעיר לפני 2008, שאלונים ללא שנת מעבר). בתום תהליך הבדיקה והניפוי עמדו לרשותנו 304 שאלונים של משקי בית שעברו לגור בירושלים, והם מהווים את בסיס הנתונים למחקר.

מתוך 304 משקי הבית שמהווים את בסיס הנתונים למחקר – 81% עברו לגור בירושלים בשנים 2013-2011. יתר משקי הבית עברו אליה בשנים 2010-2008 ובשנת 2014 (שאלונים של משקי בית שעברו לעיר לפני 2008 נופו).

כאמור השאלונים נשלחו למדגם מייצג של האוכלוסייה, אולם אין באפשרותנו להעריך את מידת הייצוג של השאלונים שמהווים את בסיס הנתונים למחקר. יתכן שיעור השבה שונה של נכנסים לפי מאפיינים שונים (למשל גיל, אופי הזהות הדתית, מעמד חברתי-כלכלי, יישוב מוצא). כך למשל בבדיקה של התפלגות משקי הבית נמצא שהפריסה הגיאוגרפית שלהם שונה במידה מסויימת מהתפלגות כלל משקי הבית של העוברים לירושלים על פי קובץ השינויים של מרשם התושבים.

דוח המחקר שלהלן פותח במאפיינים של הנכנסים לעיר: מאפיינים גיאוגרפיים, דמוגרפיים, וחברתיים-כלכליים, וממשיך בסיבות למעבר לירושלים בקרב כלל הנכנסים, ולפי מאפיינים עיקריים.

הערה:

המחקר מתבסס על מדגם של 304 משקי בית. מרבית המשתנים עובדו לפי גודל מדגם זה. אולם ישנן שאלות שהמרואיינים התבקשו להשיב הן על עצמם והן על בן/בת זוגם. במשתנים אלו גודל המדגם גדול יותר. בכל לוח מוצג גודל המדגם, שהוא מספר המשיבים הרלוונטי לאותה שאלה. יש לשים לב שלעיתים מספר המשיבים נמוך מכלל המדגם או מתת מדגם, זאת משום שחלק מהמרואיינים לא השיבו על כל השאלות בשאלון.

עיקרי הממצאים

מאפייני הנכנסים

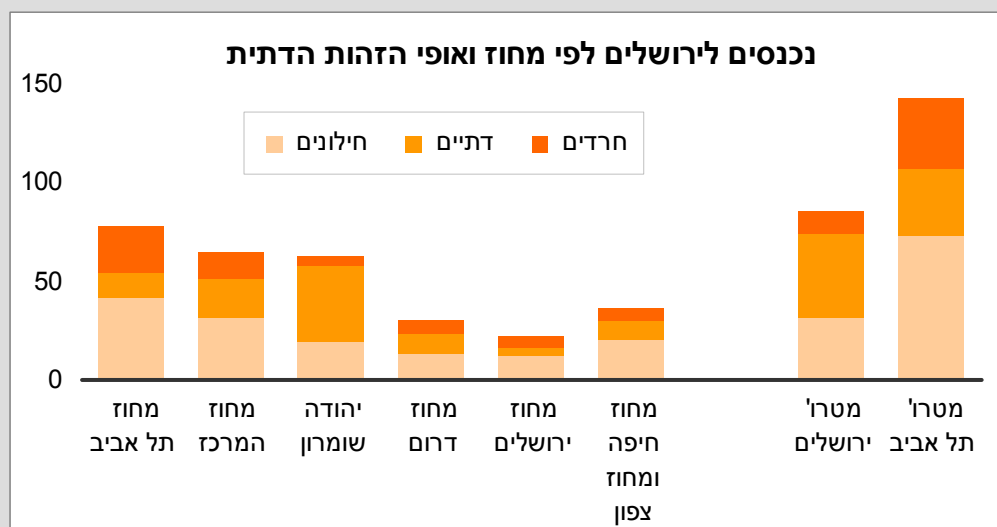
1. אוכלוסיית הנכנסים היא מגוונת וכוללת חילונים, דתיים וחרדים

47% ממשקי הבית שעברו לגור בירושלים הגדירו את עצמם כחילונים (כולל מסורתיים לא כל כך דתיים), 33% דתיים ו-20% חרדים.

2. מטרופולין תל אביב מהווה את אזור המוצא העיקרי של הנכנסים לירושלים

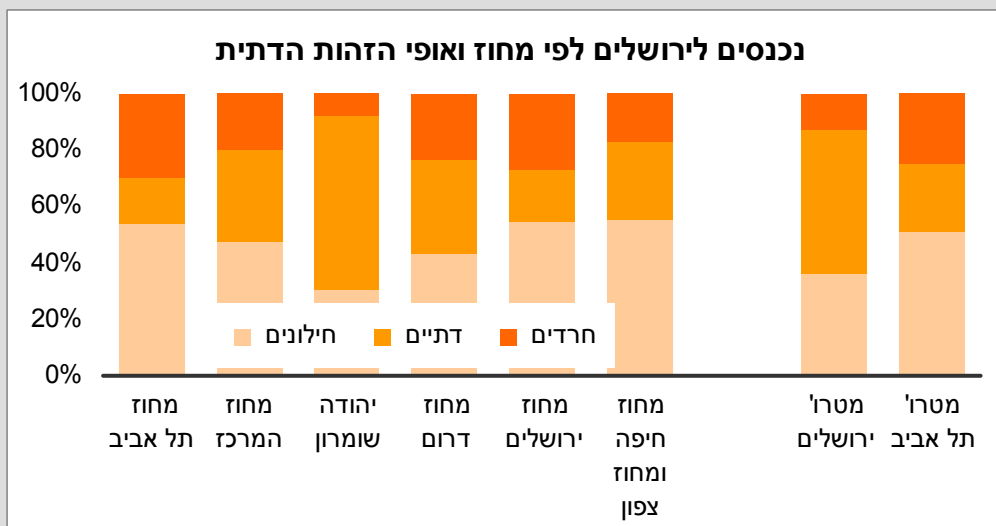
כמחצית (47%) ממשקי הבית שעברו לירושלים, עברו אליה ממטרופולין תל אביב² וכמעט שליש (29%) עברו ממטרופולין ירושלים³. בקרב האוכלוסייה החילונית כמחצית (53%) מהנכנסים הם ממטרופולין תל אביב. אחוז החרדים שעברו לירושלים ממטרופולין תל אביב הוא אף גבוה יותר – 60%. בקרב האוכלוסייה הדתית 44% עברו לירושלים ממטרופולין ירושלים (ובעיקר מיהודה ושומרון) ו-35% עברו ממטרופולין תל אביב.

העיר תל אביב היא יישוב המוצא שממנו היגרו לירושלים מספר משקי הבית הגדול ביותר – 12%. היישובים הבאים על פי מדרג יורד הם: בני ברק (7% ממשקי הבית), מודיעין⁴, חיפה, בית שמש, פתח תקווה ורחובות (3% לכל אחד מהם).

² מטרופולין תל אביב במסמך זה כולל את מחוז תל אביב ומחוז המרכז. מטרופולין תל אביב על פי הגדרות הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה כולל את שני המחוזות הללו וכן את העיר אשדוד.
³ מטרופולין ירושלים כולל את מחוז ירושלים ואת היישובים היהודיים ביהודה ושומרון.
⁴ מודיעין-מכבים-רעות.

3. הנכנסים הם צעירים

צעירים נוטים להגר יותר ממבוגרים ואכן גם הנכנסים לירושלים מתאפיינים במבנה גילים צעיר יותר בהשוואה למבנה הגילים של האוכלוסייה היהודית בעיר. קבוצות הגיל העיקריות שנכנסו לעיר הן: בני 25-29 – 39% מכלל הנכנסים, ובני 20-24 ו-30-34 – 17% בכל אחת מקבוצות הגיל.

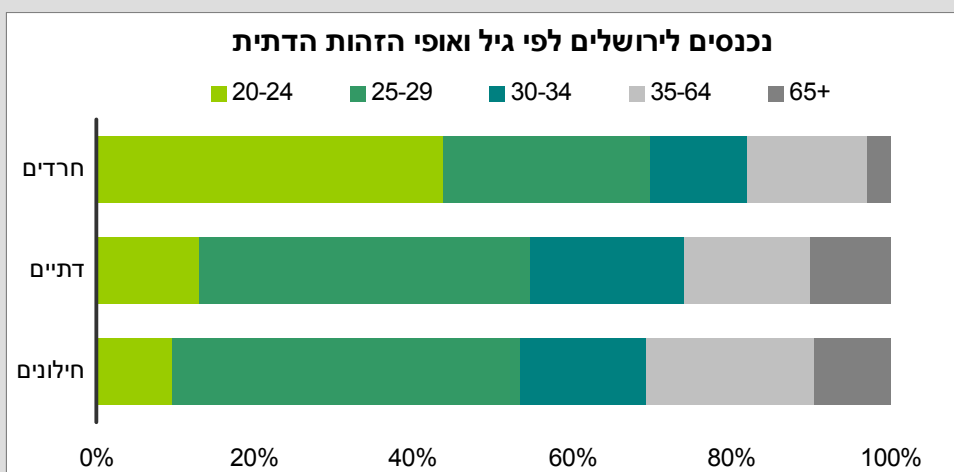
מבנה הגילים של הנכנסים שונה בין המגזרים. האוכלוסיות החילונית והדתית שעברו לירושלים מבוגרות יותר מהאוכלוסייה החרדית.

מבנה הגילאים של האוכלוסייה החילונית ושל האוכלוסייה הדתית דומה.

קבוצות הגיל העיקריות בקרב הנכנסים החילונים הן של בני 25-29 – 44% ובני 30-34 – 16%. בקרב הדתיים שתי קבוצות הגיל העיקריות הן של בני 25-29 – 41% ובני 30-34 – 20%.

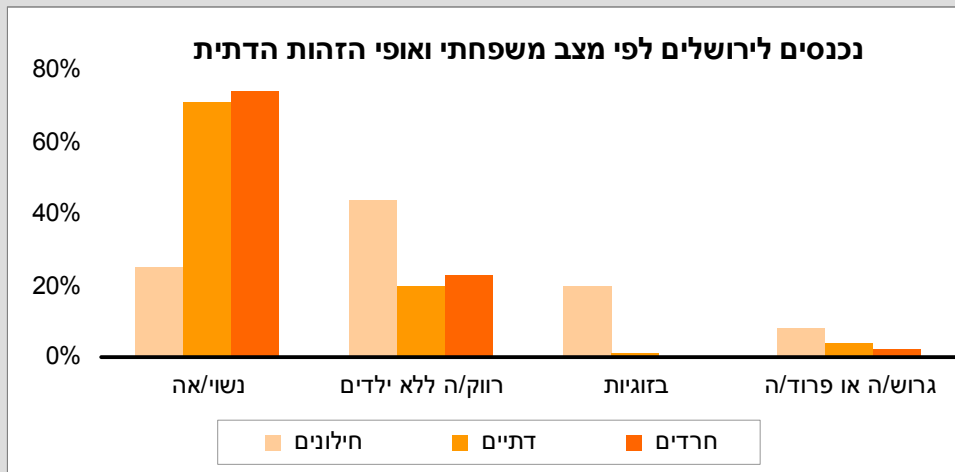
החרדים שהיגרו לעיר צעירים מאוד, וקבוצות הגיל העיקריות הן של בני 20-24 – 44% ובני 25-29 – 26%. פירושו של דבר ש-70% מהנכנסים החרדים לעיר הם בני 20-29 (בהשוואה ל- 54% בקרב החילונים והדתיים).

הגיל החצוי של הנכנסים החרדים הוא 25 בהשוואה ל-29 בקרב החילונים והדתיים.

4. כמחצית מהנכנסים נשואים וכ-40% רווקים

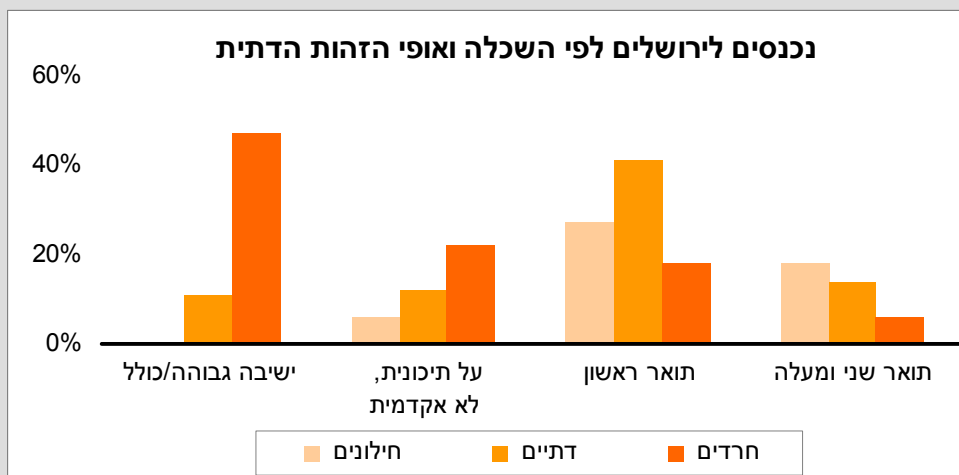
50% ממשקי הבית שנכנסו לעיר נשואים ו-42% הם רווקים (כולל בזוגיות). אחוז גבוה של נשואים מאפיין את הנכנסים הדתיים והחרדים – 71%-74%. זאת בהשוואה ל-25% בלבד בקרב החילונים.

5. הנכנסים מתאפיינים בחתך השכלה גבוה

45% מהנכנסים הם בעלי השכלה אקדמית – 30% בעלי תואר ראשון ו-15% בעלי תואר שני ומעלה. כמו כן בולט חלקם של בעלי השכלה תיכונית – 25% ושל בעלי השכלה של ישיבה גבוהה – 12%. חתך ההשכלה של האוכלוסייה היהודית בעיר נמוך יותר וכ-26% הם בעלי השכלה אקדמית.

חתך ההשכלה של הנכנסים החילונים והדתיים גבוה מזה של החרדים – בקרב האוכלוסייה הדתית (55%) והאוכלוסייה החילונית (45%) בולט חלקם של בעלי השכלה אקדמית, בעוד שבקרב האוכלוסייה החרדית בולט חלקם של בעלי השכלה של ישיבה גבוהה (47%) והשכלה על תיכונית לא אקדמית (22%).

6. תעסוקה – מרבית הנכנסים עובדים

72% מהנכנסים לעיר עבדו בשנתיים האחרונות לפני שעברו לגור בירושלים. אחוז אלו שעובדים כיום לא השתנה לאחר המעבר לירושלים והוא עומד על 73%.

7. משלחי היד העיקריים של העובדים הם הוראה, משפט, חברה

ותרבות, בריאות ומדע והנדסה

משלחי היד העיקריים של הנכנסים הם: תחום ההוראה (24%), תחומי המשפט, החברה והתרבות (13%), תחום הבריאות (10%) ותחומי המדע וההנדסה (10%).

8. מגורים בירושלים בילדות

כשליש (31%) מהנכנסים לעיר גרו בירושלים בילדותם (בטווח הגילאים 0-18, לא בהכרח כל השנים). האחוז הנמוך ביותר של אלו שגרו בירושלים בילדותם נרשם בקרב החילונים – 28%. אחוז הדתיים והחרדים שגרו בירושלים בילדותם גבוה במעט מזה של החילונים – 34%-35%.

הסיבות למעבר לירושלים

ההחלטה להגר מיישוב אחד לאחר היא החלטה מורכבת ולעיתים קרובות היא נובעת משילוב של מספר סיבות. בפני המשיבים הוצגו מגוון סיבות למעבר מתחומים שונים (תעסוקה, דיור, משפחה וחברים, קהילה וחברה, חינוך והשכלה, איכות חיים, תרבות ופנאי), המשיבים התבקשו לציין מהן 3 הסיבות החשובות ביותר בהחלטתם לעבור לירושלים, כאשר הם התבקשו לציין מהי הסיבה החשובה ביותר, הסיבה השנייה בחשיבותה והסיבה השלישית בחשיבותה. (ראו השאלון בנספח 1).

להלן פירוט הסיבות החשובות ביותר למעבר לירושלים:

חינוך והשכלה (ובעיקר לימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים) צוינו כסיבה הראשונה בחשיבותה למעבר לעיר – 29% ממשקי הבית ציינו תחום זה כסיבה הראשונה בחשיבותה למעבר לעיר. סיבות הקשורות למשפחה וחברים (ובעיקר נישואים/מגורים עם בן/בת זוג ורצון להתקרב להורים) קיבלו משקל זהה וצוינו על ידי 29% ממשקי הבית כסיבה החשובה ביותר למעבר לעיר, ו-18% ציינו את תחום התעסוקה (ובעיקר קרבה אל מקום העבודה) כסיבה החשובה ביותר.

במענה לשאלה מהי הסיבה השנייה בחשיבותה למעבר ציינו 21% ממשקי הבית סיבות הקשורות למשפחה וחברים כסיבה השנייה בחשיבותה למעבר לעיר, 16% ציינו סיבות הקשורות לתעסוקה כסיבה השנייה בחשיבותה ו-15% ציינו סיבות הקשורות לחינוך והשכלה.

לשאלה מהי הסיבה השלישית בחשיבותה למעבר לירושלים ציינו 18% סיבות הקשורות לאיכות חיים, 12% ציינו את האווירה המיוחדת שיש בירושלים, 11% ציינו סיבות הקשורות לתעסוקה ו-11% נוספים ציינו סיבות הקשורות לתרבות ופנאי.

לסיכום ניכר כי משפחה וחברים, חינוך והשכלה ותעסוקה הם שלושה תחומים שצוינו כסיבות העיקריות למעבר לירושלים. כמו כן לאווירה המיוחדת שיש בירושלים, לאיכות חיים ותרבות ופנאי משקל לא מבוטל, בעיקר כסיבה שלישית בחשיבותה.

הסיבות החשובות ביותר למעבר לירושלים לפי אופי הזהות הדתית

התפלגות הסיבות החשובות ביותר למעבר לירושלים לפי תחום ואופי הזהות הדתית מצביעה על מדרג סיבות שונה בין המגזרים השונים.

בקרב **האוכלוסייה החילונית** 43% ממשקי הבית ציינו חינוך והשכלה (ובעיקר לימודים במוסד להשכלה גבוהה) כסיבה החשובה ביותר למעבר, 20% ציינו תעסוקה כסיבה החשובה ביותר למעבר ו-20% נוספים ציינו משפחה וחברים.

במענה לשאלה מהי הסיבה השנייה בחשיבותה למעבר לעיר הופיעו התחומים הבאים בשכיחות הגבוהה ביותר: משפחה וחברים – 20%, האווירה המיוחדת שיש בירושלים – 19% ותעסוקה – 18%.

לשאלה מהי הסיבה השלישית בחשיבותה ציינו 24% איכות חיים, 15% ציינו תרבות ופנאי ו-13% ציינו תעסוקה.

בקרב **האוכלוסייה הדתית** 36% ממשקי הבית ציינו משפחה וחברים כסיבה הראשונה בחשיבותה למעבר לירושלים. 19% ציינו חינוך והשכלה ו-16% ציינו תעסוקה.

במענה לשאלה מהי הסיבה השנייה בחשיבותה למעבר לעיר הופיעו התחומים הבאים בשכיחות הגבוהה ביותר: משפחה וחברים – 21%, חינוך והשכלה – 18% ותעסוקה – 16%.

לשאלה מהי הסיבה השלישית בחשיבותה ציינו 16% ממשקי הבית משפחה וחברים, 15% ציינו איכות חיים ו-14% האווירה המיוחדת שיש בירושלים.

בקרב **האוכלוסייה החרדית** 40% ממשקי הבית ציינו משפחה וחברים (ובעיקר נישואים) כסיבה הראשונה בחשיבותה למעבר לירושלים. שני תחומים קיבלו משקל זהה של 15% – חינוך והשכלה ותעסוקה. ו-11% ציינו איכות חיים.

במענה לשאלה מהי הסיבה השנייה בחשיבותה למעבר לעיר הופיעו התחומים הבאים בשכיחות הגבוהה ביותר: שני תחומים קיבלו משקל זהה של 19% – משפחה וחברים וחינוך והשכלה. 13% ציינו את תחום התעסוקה.

לשאלה מהי הסיבה השלישית בחשיבותה הופיעה האווירה הרוחנית-דתית שיש בעיר בשכיחות הגבוהה ביותר – 17%. האווירה המיוחדת שיש בירושלים ומשפחה וחברים צוינו על ידי 13% ממשקי הבית כסיבה השלישית בחשיבותה. איכות חיים, תעסוקה ותנאים אקלימיים בירושלים צוינו על ידי 11% ממשקי הבית.

מניתוח הנתונים עולה שבקרב כל אחד משלושת המגזרים הסיבות החשובות ביותר הן חינוך והשכלה, משפחה וחברים ותעסוקה. עם זאת משקלו של כל אחד מהתחומים שונה בין המגזרים.

הסיבות לעזיבת יישוב המגורים הקודם

העוברים לירושלים התבקשו לציין מהן 5 הסיבות החשובות ביותר בהחלטתם לעבור לעיר, מבין מגוון סיבות שהובאו בפניהם.

מהנתונים עולה שהסיבות החשובות ביותר בקרב כלל המשיבים הן: לימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים – 40%, ריחוק ממקום העבודה – 28%, ריחוק מההורים – 22%, סיבה משפחתית אחרת – 21% והיצע לא מספק בתחום התרבות – 19%.

להלן ניתוח התפלגות הסיבות החשובות ביותר לעזיבת יישוב המגורים הקודם, לפי אופי הזהות הדתית:

בקרב הנכנסים **החילוניים** הסיבות העיקריות לעזיבת יישוב המגורים הקודם הן: לימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים – 52%, ריחוק ממקום העבודה – 28%, היצע לא מספק בתחום התרבות – 24%, סיבות הקשורות בדיוור – 22% וריחוק מההורים – 21%.

בקרב הנכנסים **הדתיים** הסיבות העיקריות לעזיבת יישוב המגורים הקודם הן: לימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים – 37%, ריחוק ממקום העבודה – 28%, ריחוק מההורים – 21%, סיבה משפחתית אחרת – 21% ואיכות חיים לא מספקת ביישוב – 18%.

הסיבות העיקריות לעזיבת יישוב המגורים הקודם בקרב הנכנסים **החרדים** הן: קושי למצוא מוסדות חינוך מתאימים לילדים ביישוב – 29%, ריחוק מההורים – 27%, איכות חיים לא מספקת ביישוב – 27%, ריחוק ממקום העבודה – 25%, סיום לימודים בישיבה גבוהה/כולל – 25% וסיבה משפחתית אחרת – 25%.

מהנתונים עולה אם כן שללימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים השפעה גדולה ביותר הן על ההחלטה לעבור לירושלים והן על ההחלטה לעזוב את יישוב המגורים הקודם. הן בקרב החילוניים והן בקרב הדתיים הסיבה החשובה ביותר לעזיבת יישוב המגורים הקודם היא לימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים. אולם השכיחות של סיבה זו בקרב החילוניים היא 52% גבוהה יותר מאשר בקרב הדתיים (37%). הסיבה השנייה לעזיבת יישוב המגורים הקודם בקרב החילוניים והדתיים זהה – ריחוק ממקום העבודה – והיא קיבלה משקל של 28% בקרב שני המגזרים.

פרק א – מאפייני הנכנסים

א.1 אופי הזהות הדתית

כ-37% ממשקי הבית שעברו לגור בירושלים הגדירו עצמם חילונים, 26% ציינו שהם דתיים ו-20% הם חרדים. אחוז המסורתיים עמד על 17%⁵. מעניין לציין שבמחקר שנערך במכון ירושלים לחקר ישראל על הנכנסים לירושלים בשנים 1999-1995 אחוז הנכנסים החילונים היה גבוה במעט (42%) בהשוואה למחקר הנוכחי, בעוד שאחוז משקי הבית הדתיים (28%) והמסורתיים (11%) היה נמוך יותר בהשוואה למחקר הנוכחי. חלקם של החרדים היה זהה.

נכנסים לירושלים לפי אופי הזהות הדתית	
אחוזים	אופי הזהות הדתית
37	חילוני/ת, לא דתי/ת
10	מסורתית/ת לא כל כך דתי/ת
7	מסורתית/ת-דתי/ת
26	דתי/ת
20	חרדי/ת
100	סה"כ
299	גודל המדגם

א.2 מאפיינים גיאוגרפיים

א.2.1 - מחוזות המוצא

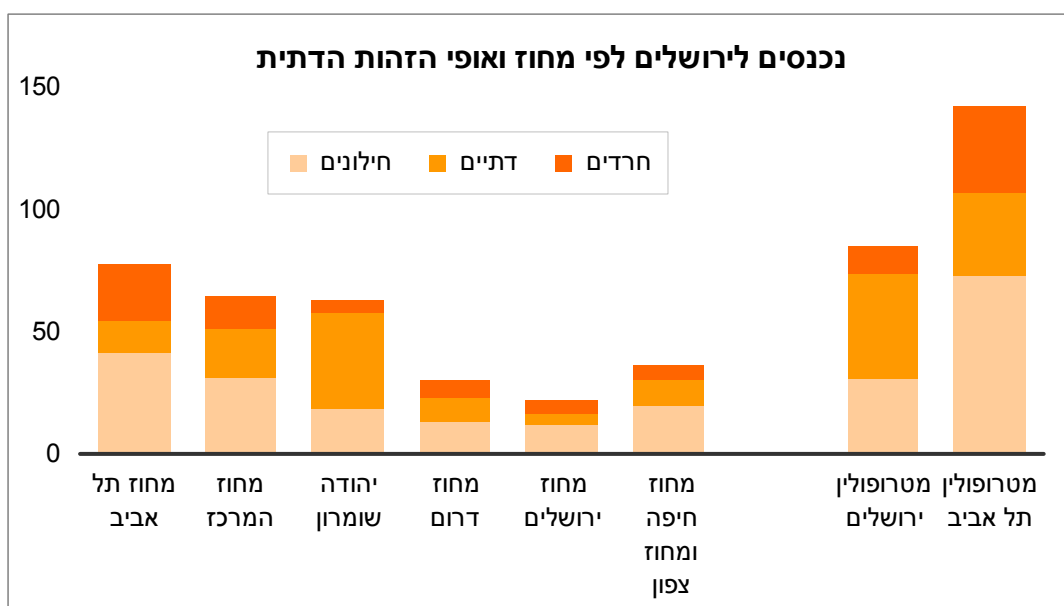
מטרופולין תל אביב⁶, המטרופולין הגדול ביותר בישראל, היווה את אזור המוצא העיקרי לאוכלוסייה שעברה לגור בירושלים. 49% ממשקי הבית עברו לירושלים מיישובי מטרופולין תל אביב (27% ממחוז תל אביב ו-22% ממחוז המרכז). 28% ממשקי הבית עברו לירושלים מיישובי מטרופולין ירושלים⁷ (21% מיהודה ושומרון ו-7% ממחוז ירושלים). ממחוז חיפה ומחוז צפון, וכן ממחוז דרום עברו לירושלים 10%-12% ממשקי הבית (מכל אחד מהם)⁸.

⁵ מעתה ואילך קבוצת החילונים כוללת חילוני/ת (לא דתי/ת) ומסורתית/ת לא כל כך דתי/ת, קבוצת הדתיים כוללת דתי/ת ומסורתית/ת דתי/ת וקבוצת החרדים כוללת חרדי/ת.
⁶ מטרופולין תל אביב במסמך זה כולל את מחוז תל אביב ומחוז המרכז. מטרופולין תל אביב על פי הגדרות הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה כולל את שני המחוזות הללו וכן את העיר אשדוד.
⁷ מטרופולין ירושלים.
⁸ מטרופולין ירושלים.

התפלגות הנכנסים לפי מחוז ואופי הזהות הדתית מצביעה על כך שבקרבת האוכלוסייה החילונית בולט אחוז הנכנסים הגבוה ממטרופולין תל אביב, ו-53% ממשקי הבית החילונים עברו לירושלים ממנו (31% ממחוז תל אביב ו-23% ממחוז המרכז). כמעט רבע (23%) ממשקי הבית החילונים עברו לירושלים ממטרופולין ירושלים (14% מיהודה ושומרון ו-9% ממחוז ירושלים).

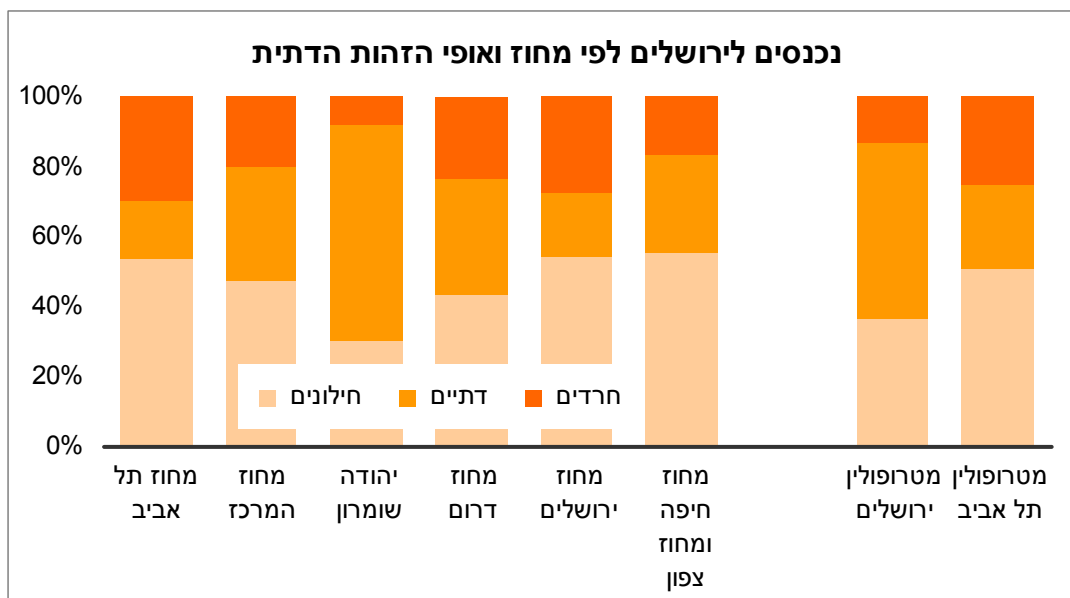
בקרבת האוכלוסייה הדתית בולט אחוז הנכנסים הגבוה ממטרופולין ירושלים (ובעיקר מיהודה ושומרון) ו-44% ממשקי הבית הדתיים עברו לירושלים מאזור זה. 35% ממשקי הבית הדתיים עברו לירושלים ממטרופולין תל אביב (22% ממחוז המרכז ו-13% ממחוז תל אביב).

בקרבת האוכלוסייה החרדית בולט אחוז הנכנסים הגבוה ממטרופולין תל אביב, בו נמצאת העיר בני ברק, וכ-60% ממשקי הבית החרדים עברו לירושלים מאזור זה (38% ממחוז תל אביב ו-22% ממחוז המרכז). 18% ממשקי הבית החרדים עברו לירושלים ממטרופולין ירושלים (10% ממחוז ירושלים ו-8% מיהודה ושומרון).

⁷ מטרופולין ירושלים כולל את מחוז ירושלים ואת היישובים היהודיים ביהודה ושומרון.
⁸ לשם השוואה בקרב כלל משקי הבית שעברו לירושלים בשנים 2012-2013 עברו ממטרופולין תל אביב (21% ממחוז תל אביב ו-19% ממחוז המרכז) ו-32% עברו ממטרופולין ירושלים (22% מיהודה ושומרון ו-10% ממחוז ירושלים).

נכנסים לירושלים לפי מחוז ואופי הזהות הדתית				
סה"כ	חרדים	דתיים	חילונים	מחוז
אחוזים				
27	38	13	31	מחוז תל אביב
22	22	22	23	מחוז המרכז
21	8	40	14	יהודה ושומרון
10	12	10	9	מחוז דרום
7	10	4	9	מחוז ירושלים
12	10	10	15	מחוז חיפה ומחוז צפון
100	100	100	100	סה"כ
29	18	44	23	מטרופולין ירושלים
49	60	35	53	מטרופולין תל אביב
294	60	97	137	גודל המדגם

דרך נוספת לבחון את אזורי המוצא של העוברים לירושלים, היא ניתוח התפלגות הנכנסים לירושלים לפי אופי הזהות הדתית מכל אחד מהמחוזות. דומיננטיות של האוכלוסייה החילונית ניכרת בקרב הנכנסים ממחוזות תל אביב וירושלים, וכן ממחוז חיפה ומחוז צפון, ו-54%-56% מהנכנסים ממחוזות אלו הם חילונים. דומיננטיות של האוכלוסייה הדתית ניכרת בעיקר בקרב הנכנסים מיהודה ושומרון (62% מהנכנסים ממחוז זה הם דתיים) וכן ממחוזות הדרום והמרכז (32%-33%). האוכלוסייה החרדית היוותה כ-27%-29% מהנכנסים ממחוזות תל אביב וירושלים.

נכנסים לירושלים לפי מחוז ואופי הזהות הדתית					
גודל המדגם	סה"כ	חרדים	דתיים	חילונים	
		אחוזים			מחוז
78	100	29	17	54	מחוז תל אביב
65	100	20	32	48	מחוז המרכז
63	100	8	62	30	יהודה ושומרון
30	100	23	33	43	מחוז דרום
22	100	27	18	55	מחוז ירושלים
36	100	17	28	56	מחוז חיפה ומחוז צפון
294	100	20	33	47	סה"כ
85	100	13	51	36	מטרופולין ירושלים
143	100	25	24	51	מטרופולין תל אביב

א.2.2 יישובי המוצא

העיר תל אביב היתה יישוב המוצא שממנו היגרו לירושלים המספר הגדול ביותר של משקי בית – 12%. הערים הבאות על פי מדרג יורד מהן עברו לירושלים מספר משקי בית גדול יחסית הן: בני ברק (7%), מודיעין (3%), חיפה (3%), בית שמש (3%), פתח תקווה (3%) ורחובות (3%)⁹. בסך הכל משקי הבית שהיגרו לירושלים עברו אליה מ-120 יישובים שונים.

מהתפלגות העוברים לירושלים מהיישובים השונים לפי אופי הזהות הדתית עולה שהעיר תל אביב היא יישוב המוצא שממנו עברו לירושלים המספר הגדול ביותר של משקי בית חילונים. 21% ממשקי הבית החילונים עברו לירושלים מתל אביב. היישובים הבאים במדרג יורד מהם עברו לירושלים משקי בית חילונים רבים יחסית, אם כי בסדרי גודל נמוכים יותר בהשוואה לתל אביב, הם: חיפה (4%), מבשרת ציון (4%), מודיעין (3%), באר שבע (3%) וכפר אדומים (3%). בסך הכל האוכלוסייה החילונית עברה לירושלים מ-73 יישובים שונים.

היישובים העיקריים מהם עברו לירושלים משקי בית דתיים הם: אפרת (6%), תל אביב (5%), מודיעין (5%), פתח תקווה (5%), בני ברק, בית שמש, רחובות וכוכב השחר (3% מכל אחד מהם). בסך הכל האוכלוסייה הדתית עברה לירושלים מ-62 יישובים שונים.

⁹ לשם השוואה בקרב 7,600 משקי הבית שהם כלל משקי הבית שעברו לירושלים בשנים 2012-2013, יישובי המוצא העיקריים היו: תל אביב (8%), בני ברק (7%), בית שמש (4%), מעלה אדומים (4%), חיפה (3%), אשדוד (3%) ומבשרת ציון (3%).

בקרב האוכלוסייה החרדית העיר בני ברק, שהינה הריכוז החרדי השני בגודלו בארץ (לאחר ירושלים), היוותה ישוב מוצא מרכזי, ו-30% ממשקי הבית החרדיים שעברו לירושלים, עברו אליה מבני ברק. היישובים הבאים במדרג יורד מהם עברו לירושלים משקי בית חרדים הם: בית שמש (8%), אופקים (7%), תל אביב, נתניה, ביתר עילית ורכסים (5% מכל אחד מהם). בסך הכל האוכלוסייה החרדית עברה לירושלים מ-24 יישובים שונים.

א.3.2 אזורי היעד בירושלים

השכונות בירושלים אליהן עברו המספר הגדול ביותר של משקי בית הן: רחביה (10%), קריית היובל (8%), בית הכרם (6%), נחלאות (5%) וכן מרכז העיר, קטמון הישנה, בית וגן, קריית משה, רמות אלון וקטמונים (4% לכל אחת מהן).

התפלגות השכונות על פי המגזרים השונים שונה:

השכונות העיקריות אליהן נכנסו משקי בית חילונים הן: רחביה (18%), בית הכרם (11%), נחלאות (8%), מרכז העיר (8%) וקטמון הישנה (6%).

השכונות העיקריות אליהן נכנסו משקי בית דתיים הן: קריית היובל (12%), קטמונים (7%), קריית משה (6%), רחביה, נחלאות, קטמון הישנה ותלפיות מזרח (5% לכל אחת מהן). משקי הבית החרדים עברו בעיקר לבית וגן (15%), רמות אלון (12%), קריית היובל (8%), קריית משה, מקור ברוך והר נוף (7% לכל אחת מהן).

נכנסים לירושלים לפי שכונות עיקריות ואופי הזהות הדתית				
סה"כ	חרדים	דתיים	חילונים	שכונה
אחוזים				
10	2	5	18	רחביה
8	8	12	4	קריית היובל
6	0	2	11	בית הכרם
5	0	5	8	נחלאות
4	2	1	8	מרכז העיר
4	0	5	6	קטמון הישנה
4	15	1	1	בית וגן
4	2	7	2	קטמונים
4	7	6	1	קריית משה
4	12	2	1	רמות אלון
298	60	98	140	גודל המדגם

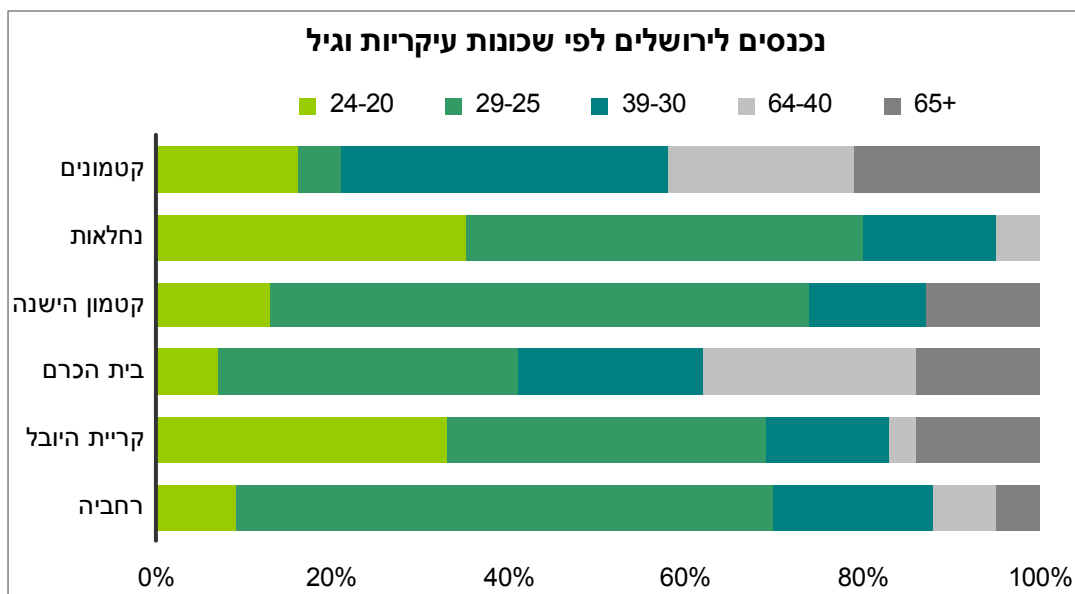
בחינה של הנכנסים לפי שכונות עיקריות ואופי הזהות הדתית מצביעה על כך שמרבית הנכנסים (81%-88%) שבחרו לגור ברחביה, בבית הכרם ובמרכז העיר הם חילונים. כשני שליש מהנכנסים לנחלאות וקטמון הישנה הם דתיים, והיתר חילונים. מרבית הנכנסים אל שכונת רמות אלון, השכונה הגדולה ביותר בירושלים, הם חרדים, וכן לבית וגן (64%-82%).

נכנסים לירושלים, לפי שכונות עיקריות ואופי הזהות הדתית					
גודל המדגם	סה"כ	חרדים	דתיים	חילונים	שכונה
אחוזים					
31	100	3	16	81	רחביה
23	100	22	52	26	קריית היובל
17	100	0	12	88	בית הכרם
16	100	0	31	69	נחלאות
13	100	8	8	85	מרכז העיר
13	100	0	38	62	קטמון הישנה
11	100	82	9	9	בית וגן
11	100	9	64	27	קטמונים
11	100	36	55	9	קריית משה
11	100	64	18	18	רמות אלון
298	100	20	33	47	גודל המדגם

מנתוני הנכנסים לפי שכונות עיקריות ומצב משפחתי עולה שהנכנסים למרכז העיר, נחלאות ורחביה הם בעיקר רווקים (כולל בזוגיות) – 77%-92%. אחוז נשואים גבוה נרשם בקרב הנכנסים לבית וגן, קריית היובל, קריית משה ורמות אלון (57%-75%).

מנתוני הנכנסים לפי שכונות עיקריות וגיל עולה שבשכונות מרכז העיר, רחביה וקטמון הישנה בולט חלקם של בני 25-29 – 61%-64% וכן בקריית משה – 56%. חלקם של בני 20-24 בולט בשכונות בית וגן ורמות אלון (39%-44%) וכן בקריית היובל, נחלאות ומרכז העיר (29%-35%). אחוז בני 65+ הגבוה ביותר נרשם בקטמונים ובבית וגן (17%-21%).

הגיל החציוני הנמוך ביותר נרשם בקרב הנכנסים לשכונות קריית משה, רמות אלון וקריית היובל – 26. ברחביה, קטמון הישנה ומרכז העיר היה הגיל החציוני 27. הגיל החציוני הגבוה ביותר נרשם בקרב הנכנסים לקטמונים (35) ולבית הכרם (30).

א.2.4 מגורים בירושלים בילדות

כשליש (31%) מהנכנסים לעיר גרו בירושלים בילדותם (בטווח הגילאים 0-18, לא בהכרח כל השנים). 28% מהחילונים, 34% מהחרדים ו-35% מהדתיים גרו בירושלים.

נכנסים לירושלים לפי מגורים בירושלים בילדותם (0-18)				
ואופי הזהות הדתית				
סה"כ	חרדים	דתיים	חילונים	
אחוזים				
31	34	35	28	גרו בירושלים בילדותם
69	66	65	72	לא גרו בירושלים בילדותם
100	100	100	100	סה"כ
474	92	165	211	גודל המדגם

3.א מאפיינים דמוגרפיים

3.1.א מבנה גילים

מהגרים ככלל מתאפיינים בגילם הצעיר, וכך גם הנכנסים לירושלים. יש לציין שגיל המהגרים שיוצג להלן מתייחס למהגרים בני 20 ומעלה, ואינו כולל ילדים (ליתר דיוק הגיל המצויין הוא גילו של המשיב על השאלון ושל בן/בת הזוג, אם ישנו/ה).

קבוצות הגיל העיקריות של הנכנסים אל העיר הן: בני 29-25 – 39% ובני 24-20 – 17%, וכמוהם בני 34-30 שמהווים גם הם 17% מכלל המהגרים לעיר. יוצא איפוא שהנכנסים לעיר הם צעירים מאוד וכ-73% הם בני 20-34. בני הגילאים המבוגרים (בני 65+) היוו 9% מכלל הנכנסים.

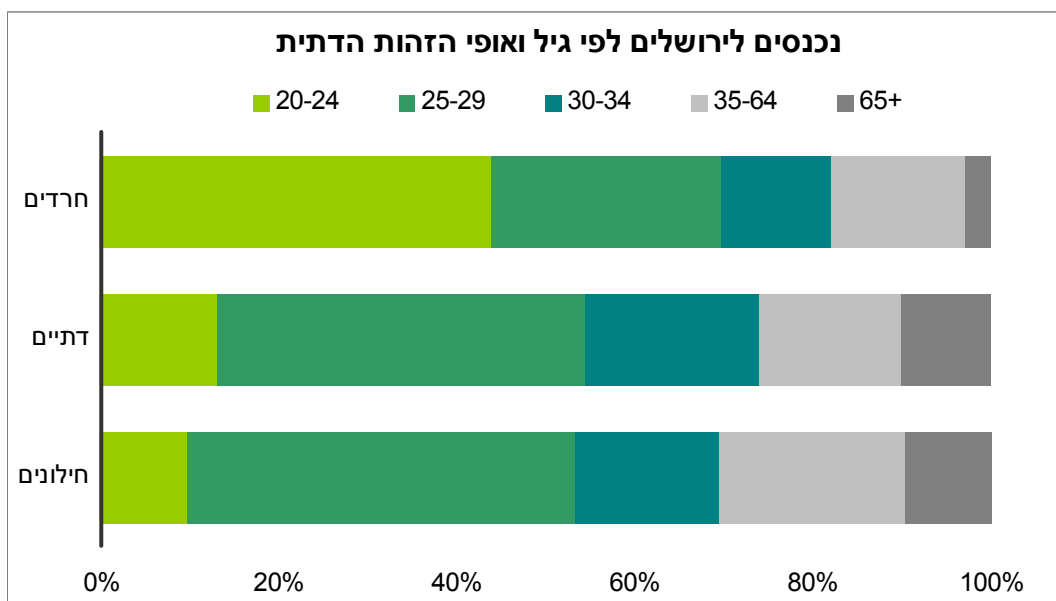
הגיל החציוני של כלל הנכנסים עמד על 28 (כלומר, מחצית מהנכנסים צעירים מ-28 והמחצית האחרת מבוגרים מ-28).

התפלגות הנכנסים לפי אופי הזהות הדתית וגיל מצביעה על דפוסי הגירה שונים של המגזרים השונים:

לאוכלוסיות החילונית והדתית שעברו לירושלים מבנה גילים דומה והן מבוגרות באופן ניכר מהאוכלוסייה החרדית.

קבוצות הגיל העיקריות בקרב האוכלוסייה החילונית שעברה לעיר הן בני 29-25 – 44% ובני 34-30 – 16%. הגיל החציוני של הנכנסים החילונית הוא 29. בקרב האוכלוסייה הדתית שתי קבוצות הגיל העיקריות הן בני 29-25 – 41% ובני 34-30 – 20%. הגיל החציוני של הנכנסים הדתיים הוא 29.

האוכלוסייה החרדית שהיגרה לעיר היא צעירה מאוד – 44% מהנכנסים הם בני 24-20 ו-26% בני 29-25. פירושו של דבר ש-70% מהנכנסים החרדים לעיר הם בני 29-20. הגיל החציוני של הנכנסים החרדים הוא 25.

נכנסים לירושלים לפי גיל ואופי הזהות הדתית				
סה"כ	חרדים	דתיים	חילונים	
אחוזים				
17	44	13	10	24-20
39	26	41	44	29-25
17	12	20	16	34-30
5	4	2	8	39-35
4	2	4	5	44-40
3	0	3	4	49-45
2	2	3	1	54-50
2	3	2	2	59-55
2	2	1	1	64-60
9	3	10	10	65+
100	100	100	100	סה"כ
28	25	29	29	גיל חציוני
34	30	35	36	גיל ממוצע
464	89	169	206	גודל המדגם

מבחינה של הנכנסים לעיר לפי קבוצות גיל (20-24, 25-29 וכו') ואופי הזהות הדתית עולה שחלקם של החרדים בולט בגילאים הצעירים ביותר 20-24 – 48%. בקרב בני 25-29 בולט חלקם של החילונים (49%) והחרדים מהווים רק 13%, ובגילאי 30-34 חלקם של החילונים והדתיים דומה (43%) וחלקם של החרדים נמוך. מעניין לציין שבגילאי 35-39 ישנה

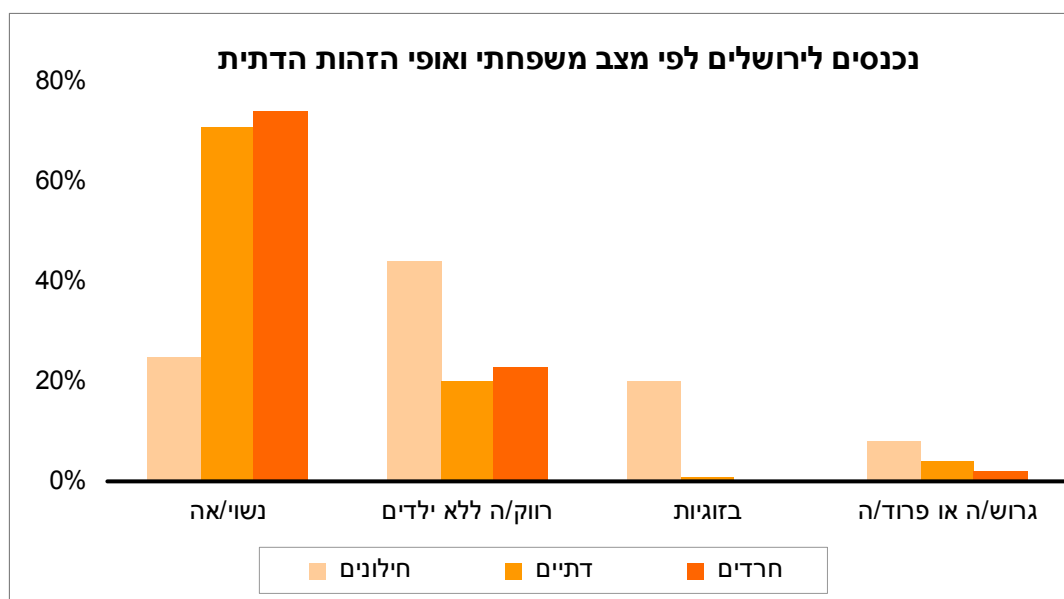
דומיננטיות חילונית (67%) ובגילאי 40 ומעלה חלקם של החילונים והדתיים דומה, וחלקם של החרדים נמוך.

נכנסים לירושלים לפי גיל ואופי הזהות הדתית					
גודל המדגם	סה"כ	חרדים	דתיים	חילונים	
אחוזים					
81	100	48	27	25	24-20
183	100	13	38	49	29-25
77	100	14	43	43	34-30
24	100	17	17	67	39-35
32	100	6	38	56	49-40
27	100	26	41	33	64-50
40	100	8	43	50	65+
464	100	19	36	44	סה"כ

א.3.2 מצב משפחתי

כמחצית ממשקי הבית שעברו לירושלים הם נשואים, כ-32% רווקים ו-10% בזוגיות (גרים יחד באותה דירה). יתר העוזבים הם גרושים (6%) ואלמנים (2%).

בקרב האוכלוסייה החרדית והדתית בולט אחוז הנשואים הגבוה, שעמד על 71%-74%. בקרב האוכלוסייה החילונית אחוז הנשואים נמוך באופן ניכר – 25% וכמעט שני שלישים (64%) הם רווקים (כולל בזוגיות).

נכנסים לירושלים לפי מצב משפחתי ואופי הזהות הדתית									
גודל המדגם	סה"כ	אחר	חד הורית	אלמן/ה	גרשה או פרודה	בזוגיות*	רווקה ללא ילדים	נשואה	
אחוזים									
140	100	0	1	3	8	20	44	25	חילונים
98	100	1	0	2	4	1	20	71	דתיים
61	100	0	0	2	2	0	23	74	חרדים
299	100	0	0	2	5	10	32	50	סה"כ

* גרים יחד באותה דירה

בחינת הנכנסים לפי מצב משפחתי ומחוז מצביעה על כך שאחוז הנשואים הגבוה ביותר נרשם בקרב הנכנסים ממחוז ירושלים (70%) ומיהודה ושומרון (59%). אחוז הרווקים (כולל בזוגיות) הגבוה ביותר נרשם בקרב הנכנסים ממחוזות תל אביב והמרכז (52%-51%) וכן בקרב הנכנסים ממחוז הדרום (47%).

נכנסים לירושלים לפי מחוז ומצב משפחתי									
גודל המדגם	סה"כ	אחר	חד הורית	אלמן/ה	גרשה או פרודה	בזוגיות*	רווקה ללא ילדים	נשואה	
אחוזים									
79	100	1	0	1	3	13	39	43	מחוז תל אביב
65	100	0	0	0	2	17	34	48	מחוז המרכז
64	100	0	0	3	14	8	16	59	יהודה ושומרון
32	100	0	0	3	6	9	38	44	מחוז דרום
23	100	0	0	4	4	0	22	70	מחוז ירושלים
36	100	0	3	6	6	3	39	44	מחוז חיפה ומחוז צפון
299	100	0	0	2	6	10	31	50	סה"כ

* גרים יחד באותה דירה

הנכנסים מתל אביב הם בעיקר רווקים (כולל בזוגיות) – 62%, בעוד הנכנסים מבני ברק ומודיעין הם בעיקר נשואים (64%-70%).

כרבע (27%) ממשקי הבית שעברו לעיר היו משקי בית עם ילדים. האחוז הגבוה ביותר של משקי בית עם ילדים נרשם בקרב האוכלוסייה הדתית – 34%. בקרב האוכלוסייה החילונית והחרדית אחוז משקי הבית עם ילדים היה דומה ועמד על 23%-24%. כביכול מפתיע לגלות שאחוז נמוך של משקי חרדים הם משקי בית עם ילדים. ההסבר לכך הוא בהיותה של האוכלוסייה החרדית שעברה לעיר צעירה מאוד, ולכן לאחוז נמוך יחסית של משפחות חרדיות שעברו לעיר יש ילדים.

נכנסים לירושלים עם ילדים או ללא ילדים, לפי אופי הזהות הדתית				
סה"כ	חרדים	דתיים	חילונים	
אחוזים				
27	24	34	23	עם ילדים
73	76	66	77	ללא ילדים
100	100	100	100	סה"כ
290	58	95	137	גודל המדגם

4.א מאפיינים חברתיים-כלכליים

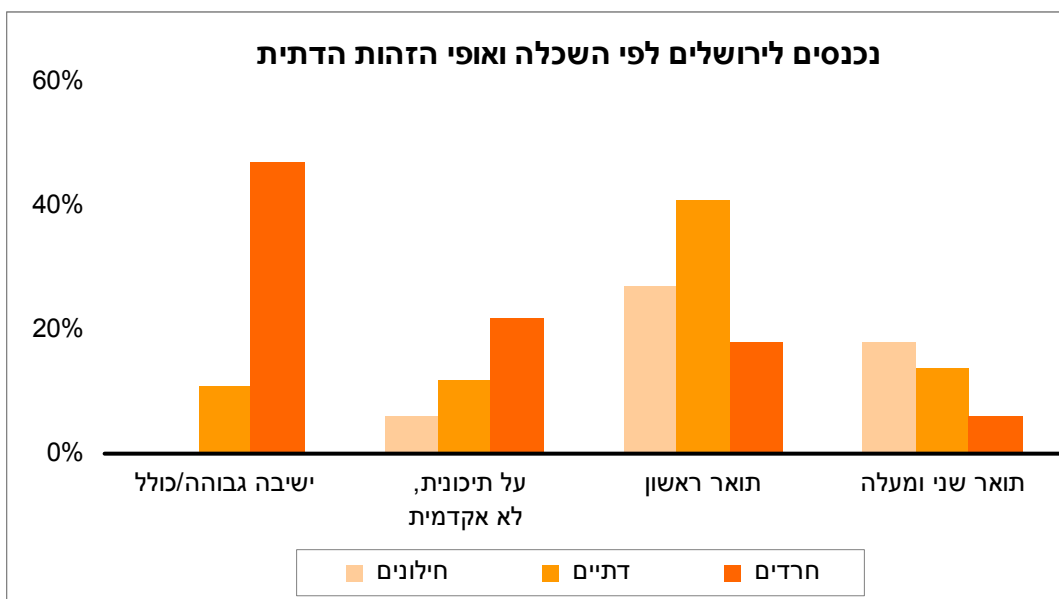
4.1.א השכלה

המהגרים לעיר מתאפיינים בחתך השכלה גבוה. 45% מהנכנסים הם בעלי תואר אקדמי – 30% בעלי תואר ראשון, 10% בעלי תואר שני ו-5% בעלי תואר שלישי. 25% בעלי השכלה תיכונית (עם תעודת בגרות) ו-12% בעלי השכלה של ישיבה גבוהה. חתך ההשכלה של אוכלוסיית הנכנסים גבוה מחתך ההשכלה של כלל האוכלוסייה בירושלים. בשנת 2008 התפלגות ההשכלה בקרב האוכלוסייה היהודית בירושלים (בקרב בני 15+) היתה כדלהלן:

13% בעלי תואר ראשון (בהשוואה ל-30% בקרב הנכנסים) ו-9% בעלי תואר שני ומעלה (בהשוואה ל-15% בקרב הנכנסים)¹⁰.

התפלגות ההשכלה בין המגזרים שונה. בקרב החילונים בולט חלקם של בעלי השכלה תיכונית (42%) ובעלי תואר ראשון (27%). בקרב הדתיים בולט חלקם של בעלי תואר ראשון (41%) ובעלי השכלה תיכונית (16%), בעוד שבקרב החרדים כמחצית (47%) הם בעלי השכלה של ישיבה גבוהה ו-22% בעלי השכלה על-תיכונית, לא אקדמית. חתך ההשכלה של הדתיים הוא הגבוה ביותר – האחוז הגבוה ביותר של בעלי השכלה אקדמית נרשם בקרב הדתיים – 55%. בקרב החילונים 45% הם בעלי השכלה אקדמית ובקרב החרדים 23%.

¹⁰ עיבוד לנתוני מפקד האוכלוסין 2008, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

סה"כ	חרדים	דתיים	חילונים	
אחוזים				
0	1	1	0	יסודית/ישיבה קטנה
30	6	20	49	תיכונית
13	47	11	0	ישיבה גבוהה/כולל
11	22	12	6	על תיכונית, לא אקדמית
30	18	41	27	תואר ראשון
15	6	14	18	תואר שני ומעלה
100	100	100	100	סה"כ
459	85	167	207	גודל המדגם

חתך ההשכלה של הנשים גבוה מזה של הגברים. בקרב החילונים 53% מהנשים הן בעלות תואר אקדמי, בהשוואה ל-37% מהגברים. בקרב הדתיים 59% מהנשים הן בעלות תואר אקדמי בהשוואה ל-52% מהגברים. בקרב הגברים הדתיים בולט גם חלקם של בעלי השכלה של ישיבה גבוהה – 22%.

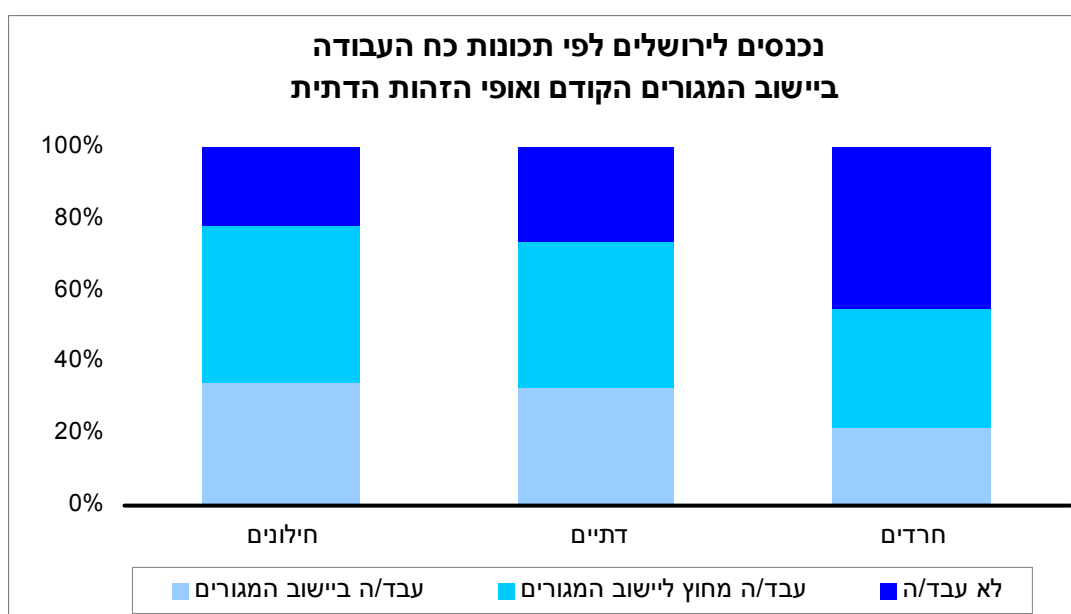
התפלגות ההשכלה של החרדים שונה לחלוטין מזו של החילונים והדתיים. 80% מהגברים החרדים הם בעלי השכלה של ישיבה גבוהה ו-12% בעלי תואר אקדמי. בקרב הנשים החרדיות למעלה ממחציתן (52%) הן בעלות השכלה על תיכונית, לא אקדמית ו-36% בעלות תואר אקדמי.

נכנסים לירושלים לפי השכלה, אופי הזהות הדתית ומגדר						
חרדים		דתיים		חילונים		
נשים	גברים	נשים	גברים	נשים	גברים	
אחוזים						
0	2	1	1	0	1	יסודית/ישיבה קטנה
12	2	26	14	41	55	תיכונית
0	80	0	22	0	0	ישיבה גבוהה/כולל
52	4	13	11	7	6	על תיכונית, לא אקדמית
30	8	44	38	32	22	תואר ראשון
6	4	15	14	21	15	תואר שני ומעלה
100	100	100	100	100	100	סה"כ
33	49	82	85	107	99	גודל המדגם

א.2.2 תעסוקה

עבודה ביישוב המגורים הקודם

72% מהנכנסים לירושלים עבדו בשנתיים האחרונות לפני שעברו אליה. אחוז דומה של עובדים נרשם בקרב האוכלוסייה החילונית והדתית (74%-78%). בקרב האוכלוסייה החרדית 55% בלבד עבדו. 43% מאלו שעבדו, עבדו ביישוב המגורים. אחוז העובדים ביישוב המגורים, בקרב כל אחד מהמגזרים דומה (40%-45%).

אחוז הנשים שעבדו – 78% גבוה מאחוז הגברים שעבדו – 68%. אחוז עובדים נמוך יותר נרשם בקרב הגברים, והוא נובע מאחוז עובדים נמוך בקרב הגברים החרדים. התפלגות אחוז העובדים לפי מגדר ומגזר מצביעה על כך שבקרב האוכלוסייה החילונית אחוז הגברים שעבדו ואחוז הנשים שעבדו דומה, והוא עמד על 81%-84%. אחוז העובדים בקרב האוכלוסייה הדתית נמוך במעט והוא דומה בקרב הגברים והנשים – 75%-76%. בקרב האוכלוסייה החרדית נרשמה תמונה שונה לחלוטין – אחוז הגברים העובדים עמד על 26% בלבד, בעוד שאחוז הנשים העובדות עמד על 78%, והוא דומה לזה שנרשם בקרב הנשים החילוניות והדתיות.

נכנסים לירושלים לפי תכונות כח העבודה ביישוב המגורים הקודם ואופי הזהות הדתית				
סה"כ	חרדים	דתיים	חילונים	
אחוזים				
31	22	33	34	עבדו ביישוב המגורים
41	33	41	44	עבדו מחוץ ליישוב המגורים
28	45	26	22	לא עבדו
100	100	100	100	סה"כ
431	86	136	209	גודל המדגם

נכנסים לירושלים לפי תכונות כח העבודה ביישוב המגורים הקודם, אופי הזהות הדתית ומגדר								
סה"כ		חרדים		דתיים		חילונים		
אחוזים								
נשים	גברים	נשים	גברים	נשים	גברים	נשים	גברים	
34	30	28	10	32	36	37	35	עבדו ביישוב המגורים
44	38	50	16	43	41	44	48	עבדו מחוץ ליישוב המגורים
22	32	22	74	25	24	19	16	לא עבדו
100	100	100	100	100	100	100	100	סה"כ
209	219	32	50	75	76	102	93	גודל המדגם

עבודה בירושלים

כיום 72% מהנכנסים לירושלים עובדים. יוצא איפוא שאחוז אלו שעבדו כאשר הם גרו ביישוב המגורים הקודם – 72%, דומה לאחוז אלו שעובדים כיום, בעת המגורים בירושלים – 73%. אחוז אלו שעובדים כיום בקרב האוכלוסייה החילונית והדתית זהה והוא עומד על 79%. בקרב החרדים כ-46% עובדים כיום.

אחוז הנשים שעובדות כיום (75%) גבוה במעט מאחוז הגברים שעובדים (70%). גם בעת המגורים ביישוב המגורים הקודם אחוז הנשים שעבדו היה גבוה יותר (78%) מאחוז הגברים שעבדו (68%), אך הפער בניהם היה גבוה יותר. מעניין לציין שאחוז העובדים בקרב האוכלוסייה החילונית נותר דומה עם המעבר לירושלים. בקרב האוכלוסייה הדתית הוא עלה (מ-74% ל-79%) בעוד שבקרב האוכלוסייה החרדית הוא ירד (מ-55% ל-46%).

נכנסים לירושלים לפי תכונות כח העבודה בירושלים ואופי הזהות הדתית				
סה"כ	חרדים	דתיים	חילונים	
אחוזים				
59	40	63	64	עובדים בירושלים
13	6	16	15	עובדים מחוץ לירושלים
27	54	21	22	לא עובדים
100	100	100	100	סה"כ
447	84	158	199	גודל המדגם

נכנסים לירושלים לפי תכונות כח העבודה בירושלים, אופי הזהות הדתית ומגדר								
סה"כ		חרדים		דתיים		חילונים		
נשים	גברים	נשים	גברים	נשים	גברים	נשים	גברים	
64	56	67	26	63	64	64	65	עובדים בירושלים
11	14	9	0	10	21	13	16	עובדים מחוץ לירושלים
25	29	24	74	27	15	23	19	לא עובדים
100	100	100	100	100	100	100	100	סה"כ
211	221	33	47	78	80	100	94	גודל המדגם

התפלגות אחוז העובדים כיום לפי מגזר מצביעה על כך שבקרב הגברים הדתיים נרשם אחוז העובדים הגבוה ביותר – 85%. אחוז נמוך במעט נרשם בקרב הגברים החילונים – 81%. כיום אחוז עובדים נמוך במיוחד נרשם בקרב הגברים החרדים – 26%. אחוז העובדים החרדים כיום ובעת המגורים ביישוב המגורים הקודם זהה – 26%. בקרב הנשים משלושת המגזרים אחוז אלו שעובדות כיום הוא דומה – 73%-77%.

נתוני העובדים לפי גיל (עד גיל 64) מצביעים על כך שאחוז העובדים הנמוך ביותר נרשם בקרב בני 20-24 – 51% בלבד. אחוז העובדים הנמוך בקרב גיל זה נובע בין היתר מכך שכמחצית מבני 20-24 שעברו לעיר הם חרדים. אחוז העובדים הגבוה ביותר (91%) נרשם בקרב בני 40-49 וכן בקרב בני 30-34 (89%). מפתיע לגלות שבקרב בני 35-39, אחוז העובדים נמוך יחסית – 64%.

נכנסים לירושלים לפי תכונות נח העבודה בירושלים וגיל								
סה"כ	65+	64-50	49-40	39-35	34-30	29-25	24-20	
אחוזים								
60	13	81	72	50	70	68	45	עובדים בירושלים
13	8	4	19	14	19	14	6	עובדים מחוץ לירושלים
28	79	15	9	36	12	18	48	לא עובדים
100	100	100	100	100	100	100	100	סה"כ
440	38	26	32	22	69	176	77	גודל המדגם

א.3.4 משלח יד

בקרב הנכנסים לעיר משלחי היד העיקריים הם: תחום ההוראה (24%), תחומי המשפט, החברה והתרבות (13%), תחום הבריאות (10%) ותחומי המדע וההנדסה (10%).

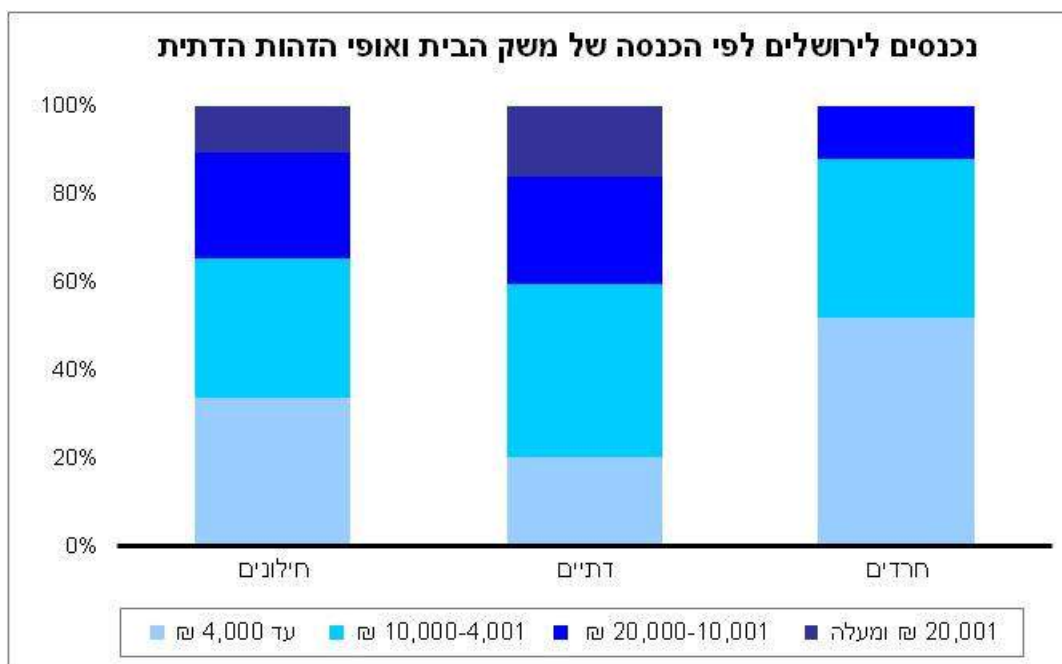
התפלגות משלחי היד השונים לפי מחוז מצביעה על כך שבקרב הנכנסים מיהודה ושומרון בולט חלקם של העוסקים בתחום ההוראה (35%). בקרב הנכנסים ממחוז תל אביב בולט חלקם של העוסקים בתחום ההוראה (16%) ומשפט, חברה ותרבות (15%) וכך גם בקרב הנכנסים ממחוזות המרכז והדרום.

נכנסים לירושלים לפי משלחי יד עיקריים ואזור גיאוגרפי				
סה"כ	יתר הארץ	מטרופולין תל אביב	מטרופולין ירושלים	
אחוזים				
24	27	19	29	הוראה
13	14	16	7	משפט, חברה ותרבות
10	9	11	10	בריאות
10	11	10	9	מדע והנדסה
5	5	5	6	נלווים בתחומי העסקים והמנהל
4	3	6	2	ענפי טכנולוגיות המידע
4	6	3	3	אבטחה
312	66	144	102	גודל המדגם

4.4.א הכנסה

התפלגות ההכנסה של משקי הבית שעזבו את העיר היא כדלהלן: 32% ממשקי הבית השתכרו עד 4,000 ש"ח (השכר החציוני למשק בית בישראל בשנת 2011 עמד על 11,000 ש"ח). כשליש (35%) ממשקי הבית השתכרו 10,000-4,001 ש"ח וכ-22% השתכרו 20,000-10,001 ש"ח. 11% השתכרו מעל 20,001 ש"ח. חשוב להזכיר שרוב המהגרים צעירים ולכן ההכנסה היא נמוכה יחסית. ההכנסה של צעירים נמוכה בדרך כלל מזו של המבוגרים, שצברו ותק בעבודה, התקדמו בתפקיד ולכן גם הכנסתם גבוהה יותר.

התפלגות הכנסת משקי הבית לפי מגזר מצביעה על כך שהכנסת משקי הבית החרדים נמוכה באופן ניכר מזו של משקי הבית החילונים והדתיים. כמחצית (52%) ממשקי הבית החרדים השתכרו עד 4,000 ש"ח, בהשוואה ל-20%-34% בקרב משקי הבית החילונים והדתיים. 24% ממשקי הבית החילונים והדתיים השתכרו 20,000-10,001 ש"ח, בהשוואה ל-12% בלבד ממשקי הבית החרדים. ההכנסה הנמוכה בקרב משקי הבית החרדים נובעת בין היתר מכך שאחוז נמוך מהגברים החרדים עובד (ראו 4.2.א תעסוקה) וכפועל יוצא ההכנסה של משק הבית היא נמוכה יחסית. כמו כן משקי הבית החרדים צעירים יותר.

נכנסים לירושלים לפי השכר/הכנסה החודשית/הממוצעת (ברוטו, מעבודה) של משק הבית				
סה"כ	חרדים	דתיים	חילונים	
אחוזים				
32	52	20	34	עד 4,000 ₪
35	36	39	32	10,000–4,001 ₪
22	12	24	24	20,000–10,001 ₪
11	0	16	11	20,001 ₪ ומעלה
100	100	100	100	סה"כ
231	42	79	110	גודל המדגם

נכנסים לירושלים לפי השכר/הכנסה החודשית/הממוצעת (ברוטו, מעבודה) של משק הבית					
גודל המדגם	סה"כ	חרדים	דתיים	חילונים	
אחוזים					
75	100	29	21	49	עד 4,000 ₪
81	100	19	38	43	10,000–4,001 ₪
50	100	10	38	52	20,000–10,001 ₪
25	100	0	52	48	20,001 ₪ ומעלה
231	100	18	34	48	סה"כ

א.4.5 סטטוס המגורים

סטטוס המגורים ביישוב המגורים הקודם

ביישוב המגורים הקודם צורות המגורים השכיחות היו: בשכירות ללא שותפים (29%), מגורים אצל ההורים (29%) דירה בבעלות (17%) ודירה בבעלות המשפחה, ללא תשלום דמי שכירות (13%).

בקרב האוכלוסייה החילונית צורות המגורים השכיחות היו: שכירות ללא שותפים (30%) ומגורים אצל ההורים (26%). בקרב הדתיים – שכירות ללא שותפים (29%), ומגורים אצל ההורים (28%). בקרב החרדים בולט חלקם של אלו שגרו אצל ההורים (42%) ו-25% גרו בשכירות ללא שותפים.

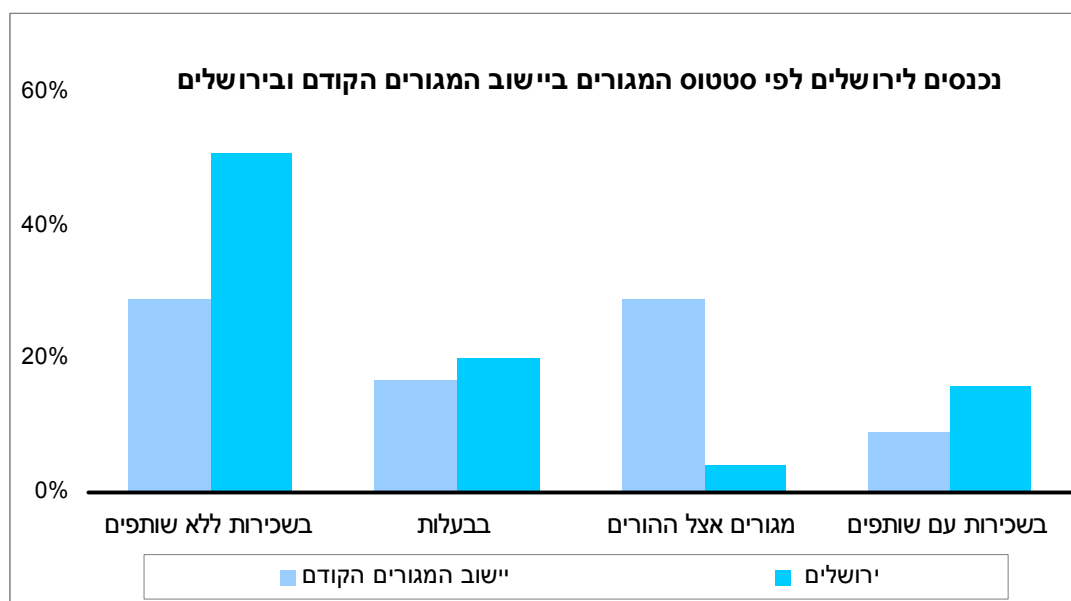
יוצא איפוא שבקרב שלושת המגזרים צורות המגורים העיקריות היו בשכירות ללא שותפים ומגורים אצל ההורים.

האחוז הגבוה ביותר של אלו שגרו אצל ההורים (42%) נרשם בקרב החרדים. האחוז הגבוה ביותר של אלו שגרו בדירה בבעלותם נרשם בקרב הדתיים – 22%.

נכנסים לירושלים לפי סטטוס המגורים ביישוב המגורים הקודם ואופי הזהות הדתית				
סה"כ	חרדים	דתיים	חילונים	
אחוזים				סטטוס המגורים ביישוב המגורים הקודם
29	25	29	30	בשכירות (כולל דמי מפתח) ללא שותפים
29	42	28	23	מגורים אצל ההורים
17	14	22	15	בבעלותך
13	14	10	15	בבעלות המשפחה, ללא תשלום דמי שכירות
9	0	6	15	בשכירות עם שותפים
2	4	4	1	אחר
1	2	1	1	במעונות סטודנטים
100	100	100	100	סה"כ
283	57	93	133	גודל המדגם

סטטוס המגורים בירושלים

עם המעבר לירושלים חלה עלייה באחוז אלו שגרים בשכירות ללא שותפים, מ-29% ביישוב המגורים הקודם ל-51% בירושלים. כמו כן חלה עלייה באחוז אלו שגרים בשכירות עם שותפים מ-9% ל-16%. במקביל חלה ירידה ניכרת באחוז אלו שגרו אצל ההורים מ-29% ל-4%. אחוז אלו שגרים בדירה בבעלותם עלה במעט מ-17% ל-20%.

נכנסים לירושלים לפי סטטוס המגורים בירושלים ואופי הזהות הדתית				
סה"כ	חרדים	דתיים	חילונים	
				סטטוס המגורים בירושלים
51	62	52	46	בשכירות (כולל דמי מפתח) ללא שותפים
20	24	24	14	בבעלותך
16	2	11	26	בשכירות עם שותפים
7	9	8	6	בבעלות המשפחה, ללא תשלום דמי שכירות
4	3	2	5	מגורים אצל ההורים
1	0	0	3	דיור מוגן
1	0	2	0	במעונות סטודנטים
100	100	100	100	סה"כ
281	58	90	133	גודל המדגם

בקרב כל המגזרים, עם המעבר לירושלים חלה עלייה ניכרת באחוז אלו שגרים בשכירות, כאשר העלייה הגדולה ביותר חלה בקרב החילונים, מ-45% ל-72%. בקרב החרדים חלה עלייה מ-39% ל-64% ואצל הדתיים מ-51% ל-63%.
באשר לדירה בבעלות - בקרב החילונים והדתיים אחוז אלו שגרו בדירה בבעלותם נותר דומה, בעוד שבקרב החרדים חלה עלייה מ-14% ל-24%.

פרק ב – הסיבות למעבר לירושלים – ניתוח סטטיסטי

ההחלטה להגר מיישוב אחד לאחר היא החלטה מורכבת ולעיתים קרובות היא נובעת משילוב של מספר סיבות. בפני המשיבים הוצגו מגוון סיבות למעבר מתחומים שונים (תעסוקה, דיור, משפחה וחברים, קהילה וחברה, חינוך והשכלה, איכות חיים, תרבות ופנאי), כאשר כל תחום כלל מספר סיבות. למשל תחום התעסוקה כלל את הסיבות הבאות: סיכוי גדול למצוא עבודה בתחום העיסוק, קרבה אל מקום העבודה, שיפור בשכר/הכנסה, סיבה אחרת הקשורה בתעסוקה. המשיבים התבקשו לציין מהן 3 הסיבות החשובות ביותר בהחלטתם לעבור לירושלים, כאשר הם התבקשו לציין מהי הסיבה החשובה ביותר, הסיבה השנייה בחשיבותה והסיבה השלישית בחשיבותה. חשוב לציין שחלק מהמשיבים ציינו מספר סיבות מאותו תחום. כך למשל בתחום התעסוקה חלק מהמשיבים ציינו שהסיבה החשובה ביותר מבחינתם היא קרבה אל מקום העבודה, והסיבה השנייה בחשיבותה היא סיכוי לשיפור בשכר/הכנסה. או בתחום משפחה וחברים חלק מהמשיבים ציינו שהסיבה החשובה ביותר היא רצון להתקרב להורים, והסיבה השנייה היא סיבה משפחתית אחרת (ראו השאלון בנספח 1).

להלן פירוט הסיבות החשובות ביותר למעבר לירושלים:

חינוך והשכלה (ובעיקר לימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים) צוינו כסיבה הראשונה בחשיבותה למעבר לעיר – 29% ממשקי הבית ציינו תחום זה כסיבה הראשונה בחשיבותה למעבר לעיר. סיבות הקשורות למשפחה וחברים (ובעיקר נישואים/מגורים עם בן/בת זוג ורצון להתקרב להורים) קיבלו משקל זהה וצוינו אף הן על ידי 29% ממשקי הבית כסיבה החשובה ביותר למעבר לעיר, ו-18% ציינו את תחום התעסוקה (ובעיקר קרבה אל מקום העבודה) כסיבה החשובה ביותר.

במענה לשאלה מהי הסיבה השנייה בחשיבותה למעבר ציינו 21% ממשקי הבית סיבות הקשורות למשפחה וחברים כסיבה השנייה בחשיבותה למעבר לעיר, 16% ציינו סיבות הקשורות לתעסוקה כסיבה השנייה בחשיבותה ו-15% ציינו סיבות הקשורות לחינוך והשכלה.

לשאלה מהי הסיבה השלישית בחשיבותה למעבר לירושלים ציינו 18% סיבות הקשורות לאיכות חיים, 12% ציינו את האווירה המיוחדת שיש בירושלים, 11% ציינו סיבות הקשורות לתעסוקה ו-11% נוספים ציינו סיבות הקשורות לתרבות ופנאי.

לסיכום ניכר כי משפחה וחברים, חינוך והשכלה ותעסוקה הם שלושה תחומים שצוינו כסיבות העיקריות למעבר לירושלים. כמו כן לאווירה המיוחדת שיש בירושלים, לאיכות חיים ותרבות ופנאי משקל לא מבוטל, בעיקר כסיבה שלישית בחשיבותה.

הסיבות החשובות ביותר למעבר לירושלים			
הסיבה השלישית בחשיבותה	הסיבה השנייה בחשיבותה	הסיבה הראשונה בחשיבותה	
אחוזים			
11	16	18	תעסוקה
2	3	3	דיוור
10	21	29	משפחה וחברים
4	5	1	קהילה וחברה
9	15	29	חינוך והשכלה
18	8	4	איכות חיים
11	6	2	תרבות ופנאי
12	12	9	האווירה המיוחדת שיש בירושלים
9	6	1	תנאים אקלימיים בירושלים
6	4	3	האווירה הרוחנית-דתית בעיר
1	0	0	נוף וחזות העיר
4	2	1	סיבות אידיאולוגיות
3	2	2	סיבה אחרת
100	100	100	סה"כ
213	251	284	גודל המדגם

מניתוח התפלגות הסיבה החשובה ביותר למעבר לירושלים לפי סיבה בודדת ולא לפי תחום עולה שהסיבות החשובות ביותר הן: לימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים – 22%, קרבה אל מקום העבודה – 13%, נישואים/מגורים עם בן/בת זוג – 13%, האווירה המיוחדת שיש בירושלים – 9% ורצון להתקרב להורים – 8% (יתר הסיבות קיבלו משקל של 4% ומטה) (ראו פירוט בנספח 2).

במענה לשאלה מהי הסיבה השנייה בחשיבותה ציינו 12% את האווירה המיוחדת שיש בירושלים, 11% ציינו קרבה אל מקום העבודה ו-10% ציינו לימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים.

לשאלה מהי הסיבה השלישית בחשיבותה למעבר לירושלים ציינו 12% את האווירה המיוחדת שיש בירושלים, 9% ציינו תנאים אקלימיים בירושלים ו-8% ציינו היצע גדול בתחום התרבות.

יוצא איפוא שגורמי המשיכה העיקריים לירושלים הם בראש ובראשונה לימודים במוסד להשכלה גבוהה, וכן קרבה למקום העבודה ונישואים/מגורים עם בן/בת זוג. הסיבה הרביעית בחשיבותה היא האווירה המיוחדת שיש בירושלים. דיור, קהילה וחברה ואיכות חיים אינם מהווים גורמי משיכה לעיר.

הסיבות החשובות ביותר למעבר לירושלים			
הסיבה השלישית בחשיבותה	הסיבה השנייה בחשיבותה	הסיבה הראשונה בחשיבותה	
אחוזים			
תעסוקה			
			סיכוי גדול למצוא עבודה בתחום העיסוק שלי ו/או של בן/בת זוגי
2	4	2	
6	11	13	קרבה אל מקום העבודה שלי ו/או של בן/בת זוגי
0	1	0	שיפור בשכר/הכנסה שלי ו/או של בן/בת זוגי
1	0	0	סיכוי לשיפור בשכר/הכנסה שלי ו/או של בן/בת זוגי
1	0	2	סיבה אחרת הקשורה בתעסוקה
11	16	18	סה"כ תעסוקה
דיור			
			סיבות הקשורות בדיור
2	3	3	
2	3	3	סה"כ דיור
משפחה וחברים			
			רצון להתקרב להורים
4	6	8	
1	1	4	רצון להתקרב לילדים
0	4	13	נישואים/מגורים עם בן/בת זוג
2	4	2	סיבה משפחתית אחרת
3	5	1	רצון להתקרב לחברים
10	21	29	סה"כ משפחה וחברים
קהילה וחברה			
			רצון לגור בקהילה/סביבה דתית
1	1	0	
3	4	1	רצון לגור בסביבה חברתית שדומה לי
4	5	1	סה"כ קהילה וחברה
חינוך והשכלה			
			מוסדות חינוך מתאימים לילדים שלי בירושלים
2	3	3	
4	10	22	לימודים שלי ו/או של בן/בת זוג במוסד להשכלה גבוהה בירושלים
3	2	4	לימודים בישיבה גבוהה/כולל בירושלים
9	15	29	סה"כ חינוך והשכלה
איכות חיים			
			איכות חיים גבוהה בירושלים
1	2	1	
2	0	0	איכות חיים גבוהה בשכונת המגורים שלי
2	0	0	סביבת מגורים מטופחת בשכונת המגורים שלי
4	1	0	תחושת קהילתיות בעיר
2	1	0	רמת שירותים גבוהה בירושלים
7	4	2	רצון לגור בעיר גדולה

18	8	4	סה"כ איכות חיים
			תרבות ופנאי
8	4	1	היצע גדול בתחום התרבות (הצגות, הופעות מחול ומוזיקה, קונצרטים וכד')
3	3	0	היצע גדול בתחום הפנאי (פארקים וגנים ציבוריים, בתי קפה ומסעדות וכד')
0	0	0	היצע גדול לילדים בתחומי תרבות ופנאי
11	6	2	סה"כ תרבות ופנאי
			סיבות נוספות
12	12	9	האווירה המיוחדת שיש בירושלים
9	6	1	תנאים אקלימיים בירושלים
6	4	3	האווירה הרוחנית-דתית בעיר
1	0	0	נוף וחזות העיר
4	2	1	סיבות אידיאולוגיות
3	2	2	סיבה אחרת
35	26	15	סה"כ סיבות נוספות
100	100	100	סה"כ
213	251	284	גודל המדגם

הסיבות החשובות ביותר למעבר לירושלים לפי אופי הזהות הדתית

התפלגות הסיבות החשובות ביותר למעבר לירושלים לפי תחום ואופי הזהות הדתית מצביעה על מדרג סיבות שונה בין המגזרים השונים.

בקרב **האוכלוסייה החילונית** 43% ממשקי הבית ציינו חינוך והשכלה (ובעיקר לימודים במוסד להשכלה גבוהה) כסיבה החשובה ביותר למעבר, 20% ציינו תעסוקה כסיבה החשובה ביותר למעבר ו-20% נוספים ציינו משפחה וחברים.

במענה לשאלה מהי הסיבה השנייה בחשיבותה למעבר לעיר הופיעו התחומים הבאים בשכיחות הגבוהה ביותר: משפחה וחברים – 20%, האווירה המיוחדת שיש בירושלים – 19% ותעסוקה – 18%.

לשאלה מהי הסיבה השלישית בחשיבותה ציינו 24% איכות חיים, 15% ציינו תרבות ופנאי ו-13% ציינו תעסוקה.

בקרב **האוכלוסייה הדתית** 36% ממשקי הבית ציינו משפחה וחברים כסיבה הראשונה בחשיבותה למעבר לירושלים. 19% ציינו חינוך והשכלה ו-16% ציינו תעסוקה.

במענה לשאלה מהי הסיבה השנייה בחשיבותה למעבר לעיר הופיעו התחומים הבאים בשכיחות הגבוהה ביותר: משפחה וחברים – 21%, חינוך והשכלה – 18% ותעסוקה – 16%.

לשאלה מהי הסיבה השלישית בחשיבותה ציינו 16% ממשקי הבית משפחה וחברים, 15% ציינו איכות חיים ו-14% האווירה המיוחדת שיש בירושלים.

בקרב **האוכלוסייה החרדית** 40% ממשקי הבית ציינו משפחה וחברים (ובעיקר נישואים) כסיבה הראשונה בחשיבותה למעבר לירושלים. שני תחומים קיבלו משקל זהה של 15% – חינוך והשכלה ותעסוקה, ו-11% ציינו איכות חיים.

במענה לשאלה מהי הסיבה השנייה בחשיבותה למעבר לעיר הופיעו התחומים הבאים בשכיחות הגבוהה ביותר: שני תחומים קיבלו משקל זהה של 19% – משפחה וחברים וחינוך והשכלה. 13% ציינו את תחום התעסוקה.

לשאלה מהי הסיבה השלישית בחשיבותה הופיעה האווירה הרוחנית-דתית שיש בעיר בשכיחות הגבוהה ביותר – 17%. האווירה המיוחדת שיש בירושלים ומשפחה וחברים צוינו על ידי 13% ממשקי הבית כסיבה השלישית בחשיבותה. איכות חיים, תעסוקה ותנאים אקלימיים בירושלים צוינו על ידי 11% ממשקי הבית.

מניתוח הנתונים עולה שבקרב כל אחד משלושת המגזרים הסיבות החשובות ביותר הן חינוך והשכלה, משפחה וחברים ותעסוקה. עם זאת משקלו של כל אחד מהתחומים שונה בין המגזרים. כך למשל לחינוך והשכלה משקל גבוה מאוד בקרב החילונים (43%) כסיבה החשובה ביותר למעבר לעיר, ומשקל נמוך הרבה יותר בקרב הדתיים (19%) והחרדים (15%). למשפחה וחברים משקל גבוה מאוד כסיבה חשובה ביותר בקרב החרדים (40%) והדתיים (36%) ומשקל נמוך יותר בקרב החילונים (20%).

תחום התעסוקה כסיבה החשובה ביותר קיבל משקל דומה בקרב שלושת המגזרים – חילונים (19%), דתיים (16%) וחרדים (15%).

חיזוק לחשיבותם של שלושת התחומים הללו כגורמי המשיכה העיקריים בא לידי ביטוי בשכיחותם הגבוהה גם כסיבה השנייה בחשיבותה למעבר לירושלים.

סיבה חשובה נוספת, בעלת משקל לא מבוטל בקרב שלושת המגזרים היא האווירה המיוחדת שיש בירושלים. בקרב החרדים ראוי לציין סיבה חשובה נוספת - האווירה הרוחנית-דתית בעיר.

איכות חיים ותרבות ופנאי הן סיבות נוספות שצוינו כגורמי משיכה לירושלים. תחומים אלו צוינו בעיקר כסיבה שלישית בחשיבותה. איכות חיים קיבלה את המשקל הגבוה ביותר בקרב החילונים – 24%, ולאחר מכן בקרב הדתיים (15%) והחרדים (11%). גם תרבות ופנאי

קיבלה את המשקל הגבוה ביותר בקרב החילונים (15%) ולאחר מכן בקרב הדתיים (11%).
בקרב החרדים היה לסיבה זו משקל זניח.

התפלגות הסיבות החשובות ביותר למעבר לירושלים לפי סיבה בודדת ואופי הזהות הדתית מאפשר להבין את ההבדלים בין המגזרים מבחינת העוצמה של סיבות המשיכה לירושלים.

בקרב **האוכלוסייה החילונית** 39% ממשקי הבית ציינו לימודים במוסד להשכלה גבוהה כסיבה החשובה ביותר למעבר לעיר. 16% ציינו קרבה אל מקום העבודה כסיבה החשובה ביותר למעבר. שתי הסיבות הבאות על פי מדרג יורד קיבלו משקל זהה של 6% (משקל נמוך בהשוואה לשתי הסיבות הקודמות) הן רצון להתקרב להורים ונישואים/מגורים עם בן/בת זוג.

במענה לשאלה מהי הסיבה השנייה בחשיבותה למעבר לעיר הופיעו הסיבות הבאות בשכיחות הגבוהה ביותר: האווירה המיוחדת שיש בירושלים – 19%, קרבה אל מקום העבודה – 12% ולימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים – 10%.

לשאלה מהי הסיבה השלישית בחשיבותה ציינו 12% ממשקי הבית תנאים אקלימיים בירושלים, 12% נוספים ציינו רצון לגור בעיר גדולה ו-10% ציינו היצע גדול בתחום התרבות.

בקרב **האוכלוסייה הדתית** 16% ממשקי הבית ציינו נישואים/מגורים עם בן/בת זוג כסיבה הראשונה בחשיבותה למעבר לירושלים. שתי סיבות קיבלו משקל זהה של 12% – האווירה המיוחדת שיש בירושלים ולימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים. סיבה נוספת שקיבלה משקל דומה היא קרבה אל מקום העבודה – 11%.

במענה לשאלה מהי הסיבה השנייה בחשיבותה למעבר לעיר הופיעו הסיבות הבאות בשכיחות הגבוהה ביותר: לימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים – 13%, קרבה אל מקום העבודה – 11% והאווירה המיוחדת שיש בירושלים – 8%.

לשאלה מהי הסיבה השלישית בחשיבותה ציינו 14% ממשקי הבית את האווירה המיוחדת שיש בירושלים, 8% ציינו היצע גדול בתחום התרבות ו-7% לימודים במוסד להשכלה גבוהה.

בקרב **האוכלוסייה החרדית** 27% ממשקי הבית ציינו נישואים כסיבה הראשונה בחשיבותה למעבר לירושלים. שתי סיבות קיבלו משקל זהה של 13% – קרבה אל מקום העבודה ולימודים בישיבה גבוהה/כולל בירושלים. שתי הסיבות הבאות על פי מדרג יורד קיבלו אף הן משקל זהה של 9% – רצון להתקרב להורים והאווירה המיוחדת שיש בירושלים.

במענה לשאלה מהי הסיבה השנייה בחשיבותה למעבר לעיר הופיעו הסיבות הבאות בשכיחות הגבוהה ביותר: שלוש סיבות קיבלו משקל זהה של 11% – רצון להתקרב להורים,

האווירה המיוחדת שיש בירושלים ותנאים אקלימיים בירושלים. שתי הסיבות הבאות קיבלו משקל זהה של 9% – לימודים בישיבה גבוהה/כולל בירושלים וקרבה אל מקום העבודה. לשאלה מהי הסיבה השלישית בחשיבותה ציינו 17% ממשקי הבית את האווירה הרוחנית-דתית בירושלים, 13% ציינו את האווירה המיוחדת שיש בירושלים, ו-11% ציינו תנאים אקלימיים בירושלים.

מניתוח הנתונים עולה שבקרב האוכלוסייה החילונית הסיבה הדומיננטית היא לימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים בראש ובראשונה (39%), וכן קרבה אל מקום העבודה (16%) כסיבה החשובה ביותר למעבר מהעיר. שתי סיבות אלו הופיעו גם בשכיחות הגבוהה ביותר כסיבה שנייה בחשיבותה. סיבה חשובה נוספת למעבר לירושלים היתה האווירה המיוחדת בעיר, שצויינה על ידי 19% כסיבה השנייה בחשיבותה.

בקרב האוכלוסייה הדתית ישנן ארבע סיבות עיקריות למעבר לעיר: נישואים, לימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים, האווירה המיוחדת שיש בירושלים וקרבה אל מקום העבודה. בקרב האוכלוסייה החרדית הסיבה הדומיננטית היא נישואים בראש ובראשונה (27%). סיבות חשובות נוספות הן: לימודים בישיבה גבוהה/כולל בירושלים, קרבה למקום העבודה, רצון להתקרב להורים, האווירה הרוחנית-דתית בעיר, האווירה המיוחדת שיש בירושלים ותנאים אקלימיים בעיר.

יוצא איפוא שבקרב החילונים ישנה סיבה דומיננטית אחת שהיא לימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים, וסיבה חשובה נוספת היא קרבה למקום העבודה. ליתר הסיבות משקל נמוך יותר. בקרב הדתיים והחרדים לעומת זאת מופיעות מגוון סיבות מתחומים שונים, כאשר אין דומיננטיות של סיבה אחת או שתיים.

הסיבות החשובות ביותר למעבר לירושלים בקרב האוכלוסייה החילונית			
הסיבה השלישית בחשיבותה	הסיבה השנייה בחשיבותה	הסיבה החשובה ביותר	
אחוזים			
13	18	20	תעסוקה
7	12	16	מזה: קרבה אל מקום העבודה
1	4	5	דיור
3	20	20	משפחה וחברים
2	2	0	קהילה וחברה
8	12	43	חינוך והשכלה
4	10	39	מזה: לימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים
24	7	2	איכות חיים
12	4	2	מזה: רצון לגור בעיר גדולה
15	9	2	תרבות ופנאי
10	4	2	מזה: היצע גדול בתחום התרבות (הצגות, הופעות מחול ומוזיקה, קונצרטים וכד')

9	19	5	האווירה המיוחדת שיש בירושלים
12	5	0	תנאים אקלימיים בירושלים
1	0	0	האווירה הרוחנית-דתית בעיר
2	1	0	נוף וחזות העיר
3	1	0	סיבות אידיאולוגיות
6	3	3	סיבה אחרת
100	100	100	סה"כ
89	111	129	גודל המדגם

הסיבות החשובות ביותר למעבר לירושלים בקרב האוכלוסייה הדתית			
הסיבה השלישית בחשיבותה	הסיבה השנייה בחשיבותה	הסיבה החשובה ביותר	
אחוזים			
8	16	16	תעסוקה
5	11	11	מזה: קרבה אל מקום העבודה
3	1	2	דיר
16	21	36	משפחה וחברים
5	7	9	מזה: רצון להתקרב להורים
1	2	16	נישואים/מגורים עם בן/בת זוג
5	6	0	קהילה וחברה
11	18	19	חינוך והשכלה
7	13	12	מזה: לימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים
15	10	2	איכות חיים
11	7	2	תרבות ופנאי
14	8	12	האווירה המיוחדת שיש בירושלים
4	3	1	תנאים אקלימיים בירושלים
5	7	6	האווירה הרוחנית-דתית בעיר
1	0	0	נוף וחזות העיר
5	2	2	סיבות אידיאולוגיות
1	1	2	סיבה אחרת
100	100	100	סה"כ
74	89	95	גודל המדגם

הסיבות החשובות ביותר למעבר לירושלים בקרב האוכלוסייה החרדית			
הסיבה השלישית בחשיבותה	הסיבה השנייה בחשיבותה	הסיבה החשובה ביותר	
אחוזים			
11	13	15	תעסוקה
7	9	13	מזה: קרבה אל מקום העבודה
2	4	0	דיור
13	19	40	משפחה וחברים
7	11	9	מזה: רצון להתקרב להורים
0	2	27	נישואים/מגורים עם בן/בת זוג
7	9	4	קהילה וחברה
9	19	15	חינוך והשכלה
9	9	13	מזה: לימודים בישיבה גבוהה/כולל
11	6	11	איכות חיים
2	0	0	תרבות ופנאי
13	6	9	האווירה המיוחדת שיש בירושלים
11	11	2	תנאים אקלימיים בירושלים
17	11	4	האווירה הרוחנית-דתית בעיר
0	0	0	נוף וחזות העיר
4	2	2	סיבות אידיאולוגיות
0	0	0	סיבה אחרת
100	100	100	סה"כ
46	47	55	גודל המדגם

הסיבה החשובה ביותר למעבר לירושלים לפי מחוז

הסיבות למעבר לירושלים שונות בקרב העוברים מהמחוזות השונים. סיבות הקשורות לחינוך והשכלה (ובעיקר לימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים) כסיבה החשובה ביותר למעבר הופיעו בשכיחות הגבוהה ביותר בקרב העוברים לעיר ממחוזות הדרום (41%) המרכז (39%) וחיפה והצפון (35%), סיבות הקשורות לתעסוקה (ובעיקר קרבה אל מקום העבודה) הופיעו בשכיחות הגבוהה ביותר בקרב הנכנסים מיהודה ושומרון ומחוז ירושלים (26%-29%). למשפחה וחברים (ובעיקר נישואים ורצון להתקרב להורים) כגורם משיכה חשוב ביותר משקל גבוה בקרב הנכנסים ממחוזות ירושלים (43%) והדרום (38%).

הסיבה החשובה ביותר למעבר לירושלים לפי מחוז							
סה"כ	מחוז חיפה ומחוז צפון	מחוז ירושלים	מחוז דרום	יהודה ושומרון	מחוז המרכז	מחוז תל אביב	
אחוזים							
17	12	29	14	26	11	15	תעסוקה
3	0	0	0	3	3	7	דיור
29	26	43	38	26	24	30	משפחה וחברים
1	0	5	0	0	2	1	קהילה וחברה
29	35	19	41	15	39	29	חינוך והשכלה
4	3	5	7	7	2	1	איכות חיים
2	9	0	0	3	0	0	תרבות ופנאי
8	15	0	0	5	13	10	האווירה המיוחדת שיש בירושלים
1	0	0	0	2	0	1	תנאים אקלימיים בירושלים
3	0	0	0	7	6	0	האווירה הרוחנית-דתית בעיר
0	0	0	0	0	0	0	נוף וחזות העיר
1	0	0	0	3	0	1	סיבות אידיאולוגיות
2	0	0	0	3	0	4	סיבה אחרת
280	34	21	29	61	62	73	גודל המדגם

פרק ג – הסיבות למעבר לירושלים – ניתוח איכותני

השאלון לעוברים לירושלים כלל בעיקר שאלות "סגורות", בהן היה על המשיבים לבחור את התשובה המתאימה ביותר לתיאור מאפייניהם, וכן לציין את הגורמים החשובים ביותר למעבר לירושלים ולעזיבת יישוב המגורים הקודם. כמו כן ניתנה למשיבים אפשרות להוסיף בכתובה חופשית, כל הערה והארה הקשורה למעבר שלהם לירושלים.

כל הנכתב להלן בא להסביר דברים בשם אומרם, ולייצג את העמדות, ההרגשות והתחושות של העוברים לעיר. כל שניסו לעשות הוא לסווג את הנכתב לפי נושאים ראשיים ומאפיינים עיקריים של המהגרים.

המעבר לירושלים אצל חלק מהמשיבים הוא בבחינת הגשמת חלום. יש שצינו שהם קשורים לעיר, שהיא עבורם הבית ושהם מרגישים אליה שייכות.

"זה היה חלום שברוך השם התגשם, לחיות בירושלים" (חרדי, נשוי, בן 58, עבר מאלעד).

"ירושלים כירושלים, זה גדול מכדי להסביר" (דתי, נשוי, בן 24, עבר מכוכב השחר).

"רציתי לגור בירושלים כשעליתי מצרפת לפני 40 שנה, אז התנאים הכלכליים לא איפשרו לנו לחיות בה (עבודה, שכירות). עכשיו הילדים נשואים ואפשר לעבור" (דתיה, נשואה, בת 61, עברה מהרצליה).

"גדלתי בירושלים ועזבתי בגיל 15 וחזרתי לפני תקופה קצרה ולכאן אני מרגיש שייכות" (דתי, רווק, בן 25, עבר מאיתמר).

"בגלל שכל חיי הבוגרים גרתי בירושלים וכאן קבורים הורי ושאר משפחתי גרה בירושלים, בכל זאת אני יהודי ואהבתי למקומות ההיסטוריים של אבות אבותיי. מאחר שיש ברשותי בית שהורי בנו ואני קשור למקום מגורי בירושלים. עברתי לגור במודיעין מ-2010 על מנת לעזור לבני לגדל ילדים וחזרתי לירושלים ב-2012. כל חיי, פרט לתקופה של 3 שנים בערך, גרתי בירושלים. אני גימלאי ואני קשור לירושלים בעיקר בגלל אהבתי להיסטוריה שלה וגם בגלל המקומות הקדושים לעם ישראל (חילוני, נשוי, בן 78, עבר ממודיעין).

"יש אפשרות לאנונימיות בעיר, דבר שאין ביישוב קטן. אנחנו כנראה נחזור ליישוב כשהילדים יגיעו לגיל יסודי דווקא כדי למצוא קהילתיות, אך רק לתקופה. ירושלים היא הבית ותישאר הבית שלנו" (דתי, נשוי, בן 31, עבר מאפרת).

"רצינו, אשתי ואני, לגור בירושלים ולחיות אותה בשלב המשמעותי בחיינו. כמו כן, בנוסף לנוחות שבקרבה למקום הלימודים, מצטרפת הנוחות שבנגישות הקיימת בעיר, המקלה על ההתרכזות בלימודים" (דתי, נשוי, בן 26, עבר מאשקלון).

היה גם מי שציין שהוא חזר לגור בעיר בגלל ההרגל:

"עזבנו את ירושלים וחזרנו לאחר 3 שנים בגלל הרגל לגור בירושלים" (חילוני, נשוי, בן 38, עבר ממודיעין).

התנאים האקלימיים בירושלים והאווירה המיוחדת בעיר צוינו על ידי משיבים מכל המגזרים, וחלקם גם הביעו את אהבתם הרבה לעיר:

"עברנו לירושלים בשביל הלימודים באוניברסיטה ונשארו בשבילם. אבל אנחנו אוהבים את העיר ומרגישים תחושת שייכות. לכן גם בחרנו להתחתן בירושלים" (חילונית, רווקה, בת 26, עברה מתל אביב).

"לפני שעלינו לירושלים נאמר לנו שירושלים נקנית בייסורים, ובאמת אנו רואים זאת על פני השטח. אך האווירה/האוויר המיוחד פה, ובשבתות במיוחד, אינו משתווה לשום מקום בארץ" (דתי, נשוי, בן 31, עבר מבני ברק).

"עברנו לירושלים כי אנחנו מאוד אוהבים את העיר ואת האווירה המיוחדת שיש בה, אבל לא יודע אם נמשיך לגור בה לאורך זמן - השכירות גבוהה מאוד" (דתי, נשוי, בן 24, עבר מתל אביב).

"חזרנו לעיר בגלל מקומות עבודה, לימודים וקרבה להורים. היינו מוצאים משרות טובות גם באזור המרכז. מצב העיר לא לרוחינו אך בחרנו לגור בה בשנים הקרובות גם מתוך אידיאלוגיה רומנטית - אולי אנחנו נצליח לשנות קמעא את המצב. 'בכל זאת יש בה משהו...' (חילוני, בזוגיות, בן 30, עברה מתל אביב).

"אני ואישתי מהנדסים, היו לנו הרבה יותר קל במרכז, בחרנו בירושלים מסיבות של אהבה כללית לעיר (הכל, מזג האוויר, אווירה, קדושה) ואנחנו מקווים שנוכל להישאר פה" (דתי, נשוי, בן 28, עבר מגבעת זאב).

...אני שמחה וגאה שאני יכולה לגור בעיר שאני אוהבת כל כך, וכן עובדת פה... (דתי, רווקה, בת 26, עברה מבית חורון).

"בירושלים יש קדושה, שפע של יופי וטיפוח - מזג אוויר שאין בשום מקום אחר, אווירה לפני חגים ושבתות, שפע של תרבות" (חרדית, נשואה, בת 22, עברה מאופקים).

"אני אוהב את ירושלים. זאת עיר עם תחושה טובה באוויר, אנשים טובים, נוף, בינוי מיוחד, מאוד כיף לי שהעבודה שלי פה. הסיבה העיקרית למעבר זה גם עבודה אבל לא פחות זה בזכות העיר עצמה" (דתי, נשואה, בת 29, עברה מעלי).

היו שצינו את שביעות רצונם מפעילויות התרבות שמתקיימות בעיר:

"מרצה משפע פעילויות התרבות והאומנות בעיר..." (חילוני, בזוגיות, בן 48, עבר מקריית אונ)."

"האווירה הנעימה שמתפתחת בעיר בשנים האחרונות, אירועי התרבות והספורט זרימה של זוגות צעירים" (דתייה, נשואה, בת 26, עברה מהושעיה).

"אני רואה את הקריירה שלי בשירות המדינה וזה המקום לקריירה כזו - בירושלים! בנוסף מצאתי בירושלים אווירה קהילתית חמה ופעילות חברתית ותרבותית עניפה בעיקר בתחום הפלורליזם היהודי הקרוב לליבי" (חילונית, גרושה/פרודה, בת 34 עברה מגבעתיים).

"בירושלים יש יתרונות רבים כגון אווירה, רוחניות, אוכלוסייה דתית, נוף, תרבות ועוד..." (דתייה, רווקה, בת 30, עברה מנתניה).

והיו כאלו שהביעו חוסר שביעות רצון מפעילויות התרבות בעיר:

"...אין תרבות שפונה לקהל חילוני בעיר..." (חילוני, רווק, בן 29, עבר מבאר שבע).

"המעבר לירושלים היה למרות שבירושלים היצע התרבות והפנאי וההיצע בימי שישי לא מספק" (חילונית, נשואה, בת 31, עברה מתל אביב).

תחומי הדיור, התעסוקה והשירותים השונים בעיר, זכו להתייחסות רבה של המשיבים, מכל המגזרים.

מחירי הדיור הגבוהים בכלל ולזוגות צעירים בפרט צוינו על ידי משיבים רבים כבעיה. חלקם אף ציינו שבשל מחירי הדיור הגבוהים הם מתכוונים לעזוב את העיר, ויש ביניהם שמצרים על כך.

"אני חושבת שכיום לעיר ירושלים אין מה לתת לזוגות צעירים. המחירים של הדירות בעיר מאוד יקרים. גם אני וגם בעלי לא רואים את עצמנו נשארים לגור בירושלים. אולי בעתיד כשלעיר יהיה יותר מה לתת לזוגות צעירים נחשוב אחרת" (חילונית, נשואה, בת 28, עברה ממעלה אדומים).

"מאוד קשה לי העובדה שלרכוש דירה בירושלים הפך להיות פרויקט כמעט בלתי אפשרי. דבר שמעלה בנו מחשבות לעזוב את ירושלים למרות שמאוד לא היינו רוצים בזאת" (חרדי, נשוי, בן 38, עבר מתל אביב).

"התחתנו לפני 10 חודשים. רצינו מאוד לגור בירושלים לאחר החתונה וכך אכן קרה. אך לצערנו עוד שבועיים אנו עוזבים את ירושלים כיוון שהשכירות פה יקרה להחריד. הגענו למצב שלמרות ששנינו עובדים אנו לא מצליחים לסיים את החודש. אם אתם רוצים שישארו צעירים בעיר, עליכם לפעול במהירות להורדת מחירי הדיור" (דתי, רווק, בן 28, עבר מפתח תקווה).

"הייתי שמח אם היו דואגים לדיור בר השגה בירושלים לצעירים חילוניים. מעבר לכך, צריך לדאוג שיהיו דברים פתוחים בשישי-שבת, כגון:בילויים וכדומה" (חילוני, בזוגיות, בן 30, עבר מרמת גן).

"אמנם אנו נהנים מאוד..., אבל עקב מחירי השכירות הגבוהים ומחירי הדירות לקנייה שאי אפשר לעמוד בהם, נאלץ בתקופה הקרובה לעקור מירושלים, וחבל." (חרדית, נשואה, בת 25, עברה ממודיעין עילית).

"עם כל כמה שאנחנו אוהבים את ירושלים, מחוברים אליה בנפשנו לצערנו נאלץ לעזוב אותה בעתיד הקרוב, מאחר וברצוננו להתקדם בחיים ולגור בדירה שתהיה בבעלותנו, אך הדבר לא אפשרי לזוגות צעירים. הדירות בירושלים יקרות באופן שאינו סביר בעליל!" (דתייה, נשואה, בת 28, עברה מבאר שבע).

תחום התעסוקה זכה אף הוא להתייחסות רבה של המשיבים, וחלקם ציינו שעם סיום הלימודים הם צפויים לעזוב את העיר בצער, בשל היצע משרות קטן בתחום ההיי-טק. אחרים קבלו על כך שהם לא מוצאים עבודה בירושלים בתחום העיסוק שלהם.

"לצערי מסתמן כי בסיום הלימודים אעזוב את ירושלים לעבר מגורים בעיר אחרת במרכז, משום שרוב המעסיקים במקצוע שלי נמצאים במרכז והנסיעות הופכות את המגורים בירושלים ללא פרקטיים. וחבל, כי אני אוהב את העיר (אבל לא מאחל לאף אחד לנסוע 3.5 שעות בכל יום חול)" (חילוני, בן 25, בזוגיות, מתכנת, עבר מנס ציונה).

"אנחנו מתכננים לעזוב את ירושלים בתום הלימודים מכיוון שהיצע משרות הפיתוח בהייטק ממש קטן פה, ובתחום הזה הרבה יותר הגיוני לגור במרכז" (חילונית, בזוגיות, בת 25, מתכנתת, עברה מנתניה).

"אחרי שלבן הזוג שלי אין עבודה הרצון לגור בירושלים יורד כיוון שעלות המחיה ותנאי השכר אינם הולמים ואינם מצדיקים את מחירי המחיה, והתשוקה לירושלים רק יורדת" (דתייה, בזוגיות, בת 35, עברה מקריית ארבע).

"אני מתגוררת בירושלים כבר שנה וחצי ועדיין לא מצאתי מקום עבודה. תפקידי - מזכירה, פקידת הנהלת חשבונות. ההיצע הינו מועט ועדיין לא מצאתי משרה בהתאם לכישורי" (חרדית, נשואה, בת 58, עברה מאלעד).

"הבחירה בירושלים הייתה בגלל אפשרויות לימוד רחבות ומגוונות. לצערי, אעזוב את ירושלים בסוף החודש הבא, בגלל הצורך לעשות התמחות בפסיכולוגיה קלינית והקושי למצוא מקום בירושלים. אני עוברת לצפון, שם התקבלתי להתמחות" (דתייה, רווקה. בת 29, עברה מחיפה).

"אחרי מעבר לירושלים מתל אביב אני לא מוצאת עבודה כבר 4 חודשים (משהו שלא היה קורה בתל אביב)! משכורות בירושלים נמוכות מתל אביב. כמות הצעות לעבודה הרבה יותר נמוך (פי 10) מתל אביב!!!" (חילונית, בת 29, בזוגיות, מהנדסת נוף, עברה מתל אביב).

"אני גרה בירושלים למרות שקשה מאוד למצוא בה עבודה. אני לא מבינה איך ירושלים - עיר הבירה שלנו - אינה נחשבת מקום הייטקיטי, אין בה מקומות עבודה לצעירים. אני מכירה הרבה מאוד צעירים (גם חילונים) שעזבו את העיר כי לא מצאו בה עבודה" (חרדית, רווקה, בת 25, עברה מבני ברק).

באשר לתעסוקה בירושלים, היה משיב שציין כי בירושלים יש יותר פתיחות בקבלה לעבודה של המגזר הדתי והחרדי:

"סיכוי גדול יותר להתקבל לעבודה מאשר במרכז כי מקבלים יותר חרדים ופתוחים לקהל הדתי גם במקומות שאינם שומרים תורה ומצוות" (חרדי, נשוי, בן 29, עבר מרמת גן).

היו שהתייחסו לשירותים השונים שמספקת העירייה, לשירותי התחבורה הציבורית וכן לגובה הארנונה:

"..מאוכזבת מרמת הניקיון בעיר בכלל ובאזור מגוריי (מלחה) בפרט, למרות תשלומי הארנונה העצומים שאנו משלמים (כ-20 אלף שח לשנה)...". (חילוני, בזוגיות, בן 48, עבר מקריית אונו)

"הלחץ בירושלים מוגזם! המחיה יקרה וכמעט בלתי אפשרית, מחיר הארנונה מטרף. רחובות רבים לא משופצים, מדרכות שבורות" (חרדי, נשוי, בן 55, עבר ממגדל העמק).

"אנחנו מאוד אוהבים את ירושלים אבל מאוד קשה לגור כאן. בגלל הארנונה הגבוהה (83.5 ש"ח למטר) ובגלל חינוך הילדים שעולה הרבה כסף למרות שבית הספר שלהם נחשב ת'ת ממ'ד! ושייך למשרד החינוך. אנו נאלצים לשלם תשלום פרטי כל חודש" (דתי, נשואה, בת 30 עברה מחולון).

"באתי לירושלים בשביל האווירה, התחבורה הציבורית והשירות. אני חייב לומר שבכל הקשור לתחבורה ציבורית בתוך העיר, שירות העובדים בעירייה ובפרט השירות שניתן לקבלת תו חניה (יחסי אנוש בסיסיים) והניקיון של העיר, אני די מאוכזב. הפער בין מה שאני משלם בעיר זו לבין מה שאני מקבל הוא עצום..." (דתי, רווק, בן 29, עבר ממודיעין).

"ירושלים מיוחדת ויפה! רק: 1. דרושה השקעה בניקיון (יותר פחי זבל, אכיפת מלכלכים וכד'). 2. הקפדה על נגישות וחנייה נאותה (חנייה שחוסמת מדרכות! חוסר במקומות חנייה). 3. השקעה בפני העיר ותשתיותיה. א. תחבורה ציבורית טובה (פקקים ועומסים!), שיפוץ וריצוף מדרכות חצץ ואספלט. ג. נוי כללי, שיפוץ מבנים, תחזוק גינות ועוד". (חילוני, נשוי, בן 31, עבר מגבעת שמואל).

"אנחנו רוצים יותר השקעה בניקיון העיר וגם בגינון, עצים וכו', ליפות אותה" (דתי, נשוי, בן 27, עבר ממצפה יריחו).

בקרב חלק מהחילונים שעברו לעיר מסיבות כאלה ואחרות, שוררת תחושה של אי שביעות רצון מהעיר ושאינן בה מקום לחילונים. חלקם הביעו את אהבתם לעיר ואת היותה מיוחדת:

"האמת היא שבתור ירושלמי שגדל בירושלים, העיר מאוד בעייתית למגורים לאדם חילוני כמוני, בעיקר בתחום התעסוקה והדיור. לצערי השהות שלנו בירושלים היא זמנית" (חילוני, נשוי, בן 33, עבר מתל אביב).

עם כל הכבוד לירושלים, והיה לי כבוד, 44 שנים מתוך 47 שנתיי חייתי בירושלים, כחילוני ועצמאי אני מאוד לא מרוצה מירושלים על אף 'השינוי' שהביא עימו ניר ברקת. אני משלם הרבה יותר מידי ומקבל הרבה פחות מידי (אני מאלה שאין להם הרבה דרישות). הסיכוי שאשאר בירושלים כולל גם העסק שבבעלותי נמוך מאשר הסיכוי לעזוב. אני מרגיש שכל הנטל של העיר הזו נופל על שכמוני. יכולתי לסבול/לסחוב עד עכשיו; ומעכשיו אתחיל יותר לחשוב על עצמי ופחות על העיר. נאמר בצער רב משום שאני פטריוט למדינתנו ולעיר (חילוני, נשוי, בן 47, עבר ממעלה אדומים).

ירושלים עיר יפיפיה ומיוחדת אך אם היתה לי את האופציה הייתי בוחרת שוב לעזוב אותה - תעסוקה ודיור הם נושאים קריטיים. כמוני גם רוב חברי כבר עזבו וכך גם נוצרה בעייה נוספת שכמעט אין אנשים כמוני (חילונים) בשנת גילי (+30) וזה הופך את המגורים בירושלים לאף יותר קשים ופחות נעימים. מקווה שאינפורמציה זו תגרום לשינוי כולשהו ותגיע לגורמים בעלי השפעה. זה עצוב שבחורה שאפתנית ומלאת מוטיבציה כמוני נאלצת לגור עם אימה מכיוון שאין לה בטחון כלכלי ואפשרויות תעסוקה (חילונית, רווקה, בת 32, עברה מתל אביב).

"עברתי אך ורק בשביל הלימודים. לא הייתי עובר לירושלים משום סיבה אחרת בשום אופן. אין פה מקום לחילונים" (חילוני, רווק, בן 27, עבר מעמק הירדן).

"...מרבית חברנו שלמדו בירושלים עזבו אותה עם תום הלימודים, וכך מתכננים גם אנו, לאור קשיים במציאת תעסוקה במקצועות הרלוונטיים אלינו, כמו גם ריחוק חברתי והעדר מסגרות חילוניות מספקות בתרבות הפנאי וההווי בעיר" (חילונית, בזוגיות, בת 28, עברה מתל אביב).

לנוכח אכזבתי מתעסוקה בעיר ומחיי התרבות והפנאי אדגיש שאין סיבה אמיתית להישאר בעיר, וברגע שמצבי הכלכלי ישתפר אחזור לתל אביב! גם בירושלים שכן דירה וארנונה יקרים! גם כאן יש אפליה בתעסוקה על פי גיל. אין מספיק גורמים מעודדים לאקדמאים חילונים לחזור לעיר! (חילוני, רווק, בן 48, עבר מתל אביב).

אחד החילונים שעבר לירושלים מתל אביב ציין שזו היתה החלטה טובה עבורו:
"חיפשי משהו שונה מתל אביב ומצאתי. לעבור לכאן מתל אביב הייתה החלטה טובה מאוד" (חילוני, רווק, בן 26, עבר מתל אביב).

חלק מהסטודנטים התייחסו לחוויית הלימודים בעיר:

"מאז שהייתי קטנה ידעתי שאני רוצה ללמוד בירושלים והיה ברור שזה כולל גם לגור פה. בנוסף, רציתי חויה סטודנטיאלית של לגור מחוץ לבית" (חילונית, בזוגיות, בת 24, עברה מניר צבי).

"הגורם העיקרי שהניע אותי לעבור לירושלים הוא לימודי באוניברסיטה אבל ללא ספק אעזוב אותה בתום הלימודים בגלל הריחוק מבני המשפחה והחברים, ההיצע התעסוקתי הדל וחוסר האפשרויות לבילוי בשבת. ירושלים מתאימה לתקופה מוגבלת - בתור סטודנטית - ולא אשתקע בה (לצערי)" (חילונית, רווקה, בת 23, עברה מרמת השרון).

"ירושלים משווקת את עצמה כעיר הפותחת את שעריה לסטודנטים, אך לצערי לא מתקרבת לעמוד בהבטחות - בהיצע הדירות, בילויים, תעסוקה והיחס הכללי לסטודנט... כמו כן אין הנגשה והתקרבות לטובת הסטודנטים - התחברה הציבורית יקרה, המעונות הכי יקרים ומוזנחים בארץ כך שלא מהווים אלטרנטיבה להשכרת דירה והבירוקרטיה לא מסייעת לצעירים לרצות להישאר בעיר אחרי לימודיהם" (חילונית, בזוגיות, בת 25, עברה מרמת גן).

"אני קצת מאוכזבת מירושלים לאחר שעברתי אליה, בייחוד בגלל יוקר המחייה (ציפיתי לפחות) והשירותים העירוניים שלא ידידותיים לסטודנטים" (חילונית, רווקה, בת 22, עברה מרמת השרון).

פרק ד – הסיבות לעזיבת יישוב המגורים הקודם

העוברים לירושלים התבקשו לציין מהן 5 הסיבות החשובות ביותר בהחלטתם לעבור לעיר, מבין מגוון סיבות שהובאו בפניהם.

מהנתונים עולה שהסיבות החשובות ביותר בקרב כלל המשיבים הן: לימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים – 40%, ריחוק ממקום העבודה – 28%, ריחוק מההורים – 22%, סיבה משפחתית אחרת – 21% והיצע לא מספק בתחום התרבות – 19%.

להלן ניתוח התפלגות הסיבות החשובות ביותר לעזיבת יישוב המגורים הקודם, לפי אופי הזהות הדתית:

בקרב הנכנסים **החילוניים** הסיבות העיקריות לעזיבת יישוב המגורים הקודם הן: לימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים – 52%, ריחוק ממקום העבודה – 28%, היצע לא מספק בתחום התרבות – 24%, סיבות הקשורות בדיוור – 22% וריחוק מההורים – 21%.

בקרב הנכנסים **הדתיים** הסיבות העיקריות לעזיבת יישוב המגורים הקודם הן: לימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים – 37%, ריחוק ממקום העבודה – 28%, ריחוק מההורים – 21%, סיבה משפחתית אחרת – 21% ואיכות חיים לא מספקת ביישוב – 18%.

הסיבות העיקריות לעזיבת יישוב המגורים הקודם בקרב הנכנסים **החרדים** הן: קושי למצוא מוסדות חינוך מתאימים לילדים ביישוב – 29%, ריחוק מההורים – 27%, איכות חיים לא מספקת ביישוב – 27%, ריחוק ממקום העבודה – 25%, סיום לימודים בישיבה גבוהה/כולל – 25% וסיבה משפחתית אחרת – 25%.

מהנתונים עולה אם כן שללימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים השפעה גדולה ביותר הן על ההחלטה לעבור לירושלים והן על ההחלטה לעזוב את יישוב המגורים הקודם. הן בקרב החילוניים והן בקרב הדתיים הסיבה החשובה ביותר לעזיבת יישוב המגורים הקודם היא לימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים. אולם השכיחות של סיבה זו בקרב החילוניים (52%) גבוהה יותר מאשר בקרב הדתיים (37%). הסיבה השנייה לעזיבת יישוב המגורים הקודם בקרב החילוניים והדתיים זהה – ריחוק ממקום העבודה – והיא קיבלה משקל של 28% בקרב שני המגזרים.

פרק ה – נכנסים לירושלים – מבט ממוקד על: חילונים, דתיים וחרדים, תל אביב כיישוב מוצא, ולימודים במוסדות להשכלה גבוהה כגורם משיכה עיקרי לעיר

בשל העניין המיוחד בירושלים שמהווים שלושת המגזרים – חילונים, דתיים, חרדים – בחרנו להתמקד בכל אחד ממגזרי האוכלוסייה בנפרד, ולהציג את המאפיינים של כל מגזר ואת הסיבות למעבר לירושלים. כמו כן כולל הפרק הצגה של העוברים לירושלים מתל אביב, ועוברים לעיר בשל לימודים במוסדות להשכלה גבוהה כגורם משיכה עיקרי.

נכנסים חילונים

כ-37% ממשקי הבית שעברו לירושלים הגדירו עצמם חילונים ו-10% ציינו שהם מסורתיים לא כל כך דתיים. במסמך זה אוחדו שתי קבוצות אלו והן מהוות את האוכלוסייה החילונית.

בקרב האוכלוסייה החילונית בולט האחוז הגבוה של הנכנסים לירושלים ממטרופולין תל אביב – 54% ממשקי הבית החילונים עברו ממנו לירושלים (31% ממחוז תל אביב ו-23% ממחוז המרכז). כרבע (23%) עברו ממטרופולין ירושלים (14% מיהודה ושומרון ו-9% ממחוז ירושלים).

תל אביב היא יישוב המוצא ממנו עבר האחוז הגדול ביותר של משקי בית בכלל ומקרב האוכלוסייה החילונית בפרט. 21% ממשקי הבית החילונים שעברו לירושלים, היגרו אליה מתל אביב. היישובים הבאים במדרג יורד הם חיפה (4%), מבשרת ציון (4%), מודיעין, באר שבע וכפר אדומים (3% מכל אחד מהם). בסך הכל האוכלוסייה החילונית עברה לירושלים מ-73 יישובים שונים.

השכונות העיקריות בירושלים אליהן עברו לגור משקי הבית החילונים הן: רחביה (18% מהנכנסים החילונים עברו לרחביה), בית הכרם (11%), מרכז העיר (8%), נחלאות (8%) וקטמון הישנה (6%).

קבוצת הגיל הגדולה ביותר בקרב החילונים היא של בני 25-29 – 44% ולאחר מכן בני 30-34 – 16%. בני הגילאים המבוגרים (+65) היוו 10% מכלל הנכנסים. אחוז הנכנסים המבוגרים (בני +65) בקרב האוכלוסייה החילונית זהה לזה שבקרב האוכלוסייה הדתית. בקרב האוכלוסייה החרדית בני +65 מהווים 3% בלבד. הגיל החציוני של הנכנסים החילונים הוא 29.

כשני שלישי (64%) מהנכנסים החילונים הם רווקים (כולל בזוגיות) וכ-25% הם נשואים. אחוז הנשואים (25%) שנרשם בקרב החילונים נמוך בהשוואה לדתיים ולחרדים (71%-74%).

חתך ההשכלה של הנכנסים החילונים גבוה (אך הוא נמוך מזה של הדתיים) – 45% מהנכנסים הם בעלי השכלה אקדמית – 27% בעלי תואר ראשון, 11% בעלי תואר שני ו-7% בעלי תואר שלישי.

משלחי היד הבולטים בקרב הנכנסים החילונים הם: הוראה (18%), תחומי המשפט, החברה והתרבות (13%), תחום הבריאות (12%) ותחומי המדע וההנדסה (10%).

הסיבות למעבר ירושלים

בקרב האוכלוסייה החילונית 39% ממשקי הבית ציינו לימודים במוסד להשכלה גבוהה כסיבה החשובה ביותר למעבר לעיר. 16% ציינו קרבה אל מקום העבודה כסיבה החשובה ביותר למעבר. שתי הסיבות הבאות על פי מדרג יורד קיבלו משקל זהה של 6% (משקל נמוך באופן ניכר בהשוואה לשתי הסיבות הקודמות) הן רצון להתקרב להורים ונישואים/מגורים עם בן/בת זוג.

במענה לשאלה מהי הסיבה השנייה בחשיבותה למעבר לעיר הופיעו הסיבות הבאות בשכיחות הגבוהה ביותר: האווירה המיוחדת שיש בירושלים – 19%, קרבה אל מקום העבודה – 12% ולימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים – 10%.

לשאלה מהי הסיבה השלישית בחשיבותה ציינו 12% ממשקי הבית תנאים אקלימיים בירושלים, 12% נוספים ציינו רצון לגור בעיר גדולה ו-10% ציינו היצע גדול בתחום התרבות.

הסיבות לעזיבת יישוב המגורים הקודם

בקרב הנכנסים החילונים הסיבות העיקריות לעזיבת יישוב המגורים הקודם הן: לימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים – 52%, ריחוק ממקום העבודה – 28%, היצע לא מספק בתחום התרבות – 24%, סיבות הקשורות בדירור – 22% וריחוק מההורים – 21%.

מהנתונים עולה אם כן שבקרב החילונים ללימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים בראש ובראשונה וכן לקרבה למקום העבודה השפעה גדולה ביותר הן על ההחלטה לעבור לירושלים והן על ההחלטה לעזוב את יישוב המגורים הקודם.

נכנסים דתיים

26% ממשקי הבית שעברו לעיר ציינו שהם דתיים ו-7% ציינו שהם מסורתיים-דתיים. במסמך זה אוחדו שתי קבוצות אלו והן מהוות את האוכלוסייה הדתית.

בקרב האוכלוסייה הדתית בולט אחוז הנכנסים הגבוה מיהודה ושומרון – 40% ממשקי הבית עברו לירושלים מאזור זה, וכן בולט חלקם של המהגרים ממחוז המרכז, ממנו עברו לירושלים 22% ממשקי הבית.

היישובים העיקריים מהם עברו לירושלים משקי הבית הדתיים הם: אפרת (6%), תל אביב (5%), מודיעין (5%), פתח תקוה (4%), בני ברק, בית שמש, רחובות וכוכב השחר (3% מכל אחד מהם). בסך הכל האוכלוסייה הדתית עברה לירושלים מ-62 יישובים שונים.

השכונות העיקריות אליהן נכנסו משקי הבית הדתיים הן: קריית היובל (12%), קטמונים (7%), קריית משה (6%), רחביה, נחלאות, קטמון הישנה ותלפיות מזרח (5% לכל אחת מהן).

האוכלוסייה הדתית שעברה לירושלים דומה במבנה הגילים שלה לאוכלוסייה החילונית ומבוגרת בהשוואה לאוכלוסייה החרדית. 41% מהנכנסים הדתיים הם בני 25-29 ו-20% הם בני 30-34. הגיל החציוני של הנכנסים הוא 29.

בקרב האוכלוסייה הדתית בולט אחוז הנשואים הגבוה – 71% ו-21% הם רווקים.

חתך ההשכלה של הנכנסים הדתיים הוא הגבוה ביותר – 41% בעלי תואר ראשון, 10% בעלי תואר שני ו-4% בעלי תואר שלישי.

משלחי היד הבולטים בקרב הנכנסים הדתיים הם: תחום ההוראה (29%), תחומי המשפט, החברה והתרבות (13%) תחומי המדע וההנדסה (12%) ותחום הבריאות (10%).

הסיבות למעבר לירושלים

16% ממשקי הבית ציינו נישואים כסיבה הראשונה בחשיבותה למעבר לעיר. שתי סיבות קיבלו משקל זהה של 12% – האווירה המיוחדת שיש בירושלים ולימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים. סיבה נוספת שקיבלה משקל דומה היא קרבה אל מקום העבודה – 11%. במענה לשאלה מהי הסיבה השנייה בחשיבותה למעבר לעיר הופיעו הסיבות הבאות בשכיחות הגבוהה ביותר: לימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים – 13%, קרבה אל מקום העבודה – 11% והאווירה המיוחדת שיש בירושלים – 8%.

לשאלה מהי הסיבה השלישית בחשיבותה ציינו 14% ממשקי הבית אווירה מיוחדת שיש בירושלים, היצע גדול בתחום התרבות – 8% ולימודים במוסד להשכלה גבוהה – 7%.

הסיבות לעזיבת יישוב המגורים הקודם

בקרב הנכנסים הדתיים הסיבות העיקריות לעזיבת יישוב המגורים הקודם הן:
לימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים – 37%, ריחוק ממקום העבודה – 28%, ריחוק מההורים – 21%, סיבה משפחתית אחרת – 21% ואיכות חיים לא מספקת ביישוב – 18%.

נכנסים חרדים

20% ממשקי הבית שעברו לירושלים הם חרדים.

בקרב האוכלוסייה החרדית בולט אחוז העוברים הגבוה ממחוז תל אביב (בו נמצאת העיר בני ברק) – 38% ממשקי הבית עברו מאזור זה לירושלים, וכן בולט חלקם של הנכנסים ממחוז המרכז, ממנו עברו 22% ממשקי הבית. 18% מהנכנסים החרדים עברו לירושלים ממטרופולין ירושלים.

בני ברק, שהינה הריכוז החרדי השני בגודלו בארץ (לאחר ירושלים), היוותה ישוב מוצא מרכזי, ו-30% ממשקי הבית החרדיים שעברו לירושלים, עברו אליה מבני ברק. היישובים הבאים במדרג יורד מהם עברו לירושלים משקי בית חרדים הם: בית שמש (8%), אופקים (7%), תל אביב, נתניה, ביתר עילית ורכסים (5% מכל אחד מהם). בסך הכל האוכלוסייה החרדית עברה לירושלים מ-24 יישובים שונים.

השכונות העיקריות אליהן עברו משקי הבית החרדים הן: בית וגן (15% מהעוברים החרדים עברו לבית וגן), רמות אלון (12%), קריית היובל (8%), קריית משה, מקור ברוך והר נוף (7% לכל אחת מהן).

האוכלוסייה החרדית שעברה היא צעירה מאוד, והיא הצעירה ביותר בהשוואה למגזרים האחרים – 44% מהנכנסים הם בני 20-24 ו-26% הם בני 25-29. יוצא איפוא ש-70% מהנכנסים החרדים הם בני 20-29. הגיל החציוני של הנכנסים הוא 25.

בקרב האוכלוסייה החרדית בולט אחוז הנשואים הגבוה – 74% ו-23% הם רווקים.

חתך ההשכלה של הנכנסים החרדים שונה מאוד מזה של הדתיים והחילונים. בקרב הגברים החרדים נרשם אחוז גבוה מאוד של בעלי השכלה של ישיבה גבוהה – 80% וקומץ של בעלי תואר ראשון והשכלה על-תיכונית לא אקדמית (4%-8%). בקרב הנשים קצת למעלה ממחציתן (52%) הן בעלות השכלה על-תיכונית, לא אקדמית ו-36% בעלות תואר אקדמי (30% בעלות תואר ראשון ו-6% בעלות תואר שני).

משלחי היד הבולטים בקרב הנכנסים החרדים הם: תחום ההוראה (32%), פקידות כללית וקלדנות (16%) ומשלח יד נלווים בתחומי העסקים והמנהל (8%).

הסיבות למעבר לירושלים

27% ממשקי הבית ציינו נישואים כסיבה הראשונה בחשיבותה למעבר לירושלים. שתי סיבות קיבלו משקל זהה של 13% – קרבה אל מקום העבודה ולימודים בישיבה גבוהה/כולל בירושלים. שתי הסיבות הבאות על פי מדרג יורד קיבלו אף הן משקל זהה של 9% – רצון להתקרב להורים והאווירה המיוחדת שיש בירושלים. במענה לשאלה מהי הסיבה השנייה בחשיבותה למעבר לעיר הופיעו הסיבות הבאות בשכיחות הגבוהה ביותר: שלוש סיבות קיבלו משקל זהה של 11% – רצון להתקרב להורים, האווירה המיוחדת שיש בירושלים, תנאים אקלימיים בירושלים. שתי הסיבות הבאות קיבלו משקל זהה של 9% – לימודים בישיבה גבוהה וקרבה אל מקום העבודה. לשאלה מהי הסיבה השלישית בחשיבותה ציינו 17% ממשקי הבית את האווירה הרוחנית-דתית בירושלים, 13% ציינו את האווירה המיוחדת שיש בירושלים, ו-11% ציינו תנאים אקלימיים בירושלים.

הסיבות לעזיבת יישוב המגורים הקודם

הסיבות העיקריות לעזיבת יישוב המגורים הקודם בקרב הנכנסים החרדים הן: קושי למצוא מוסדות חינוך מתאימים לילדים ביישוב – 29%, ריחוק מההורים – 27%, איכות חיים לא מספקת ביישוב – 27%, ריחוק ממקום העבודה – 25%, סיום לימודים בישיבה גבוהה/כולל – 25% וסיבה משפחתית אחרת – 25%.

נכנסים לירושלים מתל אביב

תל אביב היא יישוב המוצא שממנו היגרו לירושלים מספר משקי הבית הגדול ביותר – 12%.
אי לכך מעניין לבחון מה המאפיינים של העוברים מתל אביב ומה הסיבות למעברם לעיר.

81% ממשקי הבית שעברו לעיר מתל אביב הם חילונים, 11% דתיים ו-8% חרדים.
כמעט שני שלישי (62%) מהעוברים הם רווקים (43% רווקים ו-19% בזוגיות) וכשליש
נשואים (32%).

קבוצות הגיל העיקריות של העוברים מתל אביב הן: בני 25-29 – 33% ובני 30-34 – 31%.
11% הם בני 20-24. הגיל החציוני הוא 30 והגיל הממוצע 32.
חתך ההשכלה של העוברים מתל אביב הוא גבוה – 61% מהם בעלי השכלה אקדמית
(32% בעלי תואר ראשון ו-29% בעלי תואר שני ומעלה). 25% בעלי השכלה תיכונית (כולל
תעודת בגרות).
השכונות המועדפות על משקי הבית שעברו מתל אביב הן: בית הכרם (19%), רסקו (11%),
רחביה (11%) ונחלאות (11%).

כשליש מהעוברים לעיר גרו בירושלים בילדותם.

הסיבות למעבר לירושלים

22% ממשקי הבית שעברו לירושלים מתל אביב ציינו לימודים במוסד להשכלה גבוהה
בירושלים כסיבה החשובה ביותר למעבר לעיר. 19% ציינו קרבה אל מקום העבודה כסיבה
החשובה ביותר למעבר ו-17% ציינו נישואים/מגורים עם בן/בת זוג¹¹.

הסיבות לעזיבת תל אביב

הסיבות העיקריות לעזיבת תל אביב הן:
עלות מחייה גבוהה – 45%, לימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים – 39%, ריחוק
מההורים – 32%, סיבות הקשורות בדיור – 22% ואיכות חיים לא מספקת ביישוב – 19%.

---

¹¹ בשל מדגם קטן ניתן להציג רק את הסיבה החשובה ביותר.

נכנסים לירושלים בשל לימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים

כסיבה החשובה ביותר או כסיבה השנייה בחשיבותה למעבר

המשיבים התבקשו כאמור לציין מהן 3 הסיבות החשובות ביותר בהחלטתם לעבור לעיר, כאשר הם התבקשו לציין מהי הסיבה החשובה ביותר, הסיבה השנייה בחשיבותה והסיבה השלישית בחשיבותה. מהתפלגות התשובות עולה שהסיבה החשובה ביותר למעבר לעיר היא לימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים. 22% ממשקי הבית ציינו שהסיבה החשובה ביותר למעבר לעיר היא לימודים במוסד להשכלה גבוהה. 10% ציינו לימודים במוסד להשכלה גבוהה כסיבה השנייה בחשיבותה למעבר לעיר (בסך הכל ישנם 86 משקי בית שציינו כי עברו לעיר בשל לימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים כסיבה החשובה ביותר או כסיבה השנייה בחשיבותה).

מעניין אם כן לבחון מהם המאפיינים של אלו שעברו לירושלים בשל לימודים במוסד להשכלה גבוהה בעיר. להלן תאור מאפייניהם של העוברים לירושלים שציינו שהסיבה הראשונה או השנייה למעבר לעיר היא לימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים.

למעלה ממחצית (56%) ממשקי הבית שעברו לעיר לצורכי לימודים, עברו אליה ממטרופולין תל אביב (33% ממחוז המרכז ו-23% ממחוז תל אביב), 20% עברו ממטרופולין ירושלים ו-24% היגרו ממחוזות הצפון והדרום. היישובים העיקריים מהם עברו לעיר הם: תל אביב (15%), רחובות (5%), מודיעין, חיפה ובאר שבע (3% מכל אחד מהם). הנכנסים לעיר הגיעו ממגוון יישובים, 57 יישובים בסך הכל.

72% ממשקי הבית הגדירו עצמם חילונים ו-26% ציינו שהם דתיים. מרבית העוברים הם רווקים – 76% (53% רווקים ו-23% בזוגיות) ומקצתם נשואים (22%).

העוברים לעיר לצורכי לימודים מתאפיינים בגילם הצעיר – 75% מהם הם בני 25-29, 20% בני 20-24 והיתר בני 30-34.

65% מהעוברים הם בעלי השכלה תיכונית ו-16% בעלי תואר ראשון.

כשני שליש (62%) לומדים כיום (בעת מילוי השאלון) לתואר ראשון, 28% לומדים לתואר שני ו-5% לומדים לתואר שלישי.

מקרב העוברים, החלק הארי (77%) לומד באוניברסיטה העברית, 4% בבצלאל, 3% במכללת דוד ילין ו-3% נוספים במכון לב. יתר העוברים לומדים במגוון המוסדות להשכלה גבוהה שישנם בעיר.

השכונות המועדפות על העוברים לעיר לצרכי לימודים הן: רחביה (24% ממשקי הבית עברו לרחביה), מרכז העיר (12%), נחלאות (10%), קטמון הישנה (7%), בית הכרם (6%) טלביה (6%) וקריית היובל (6%).

החלק הארי (84%) של העוברים לעיר לצורכי לימודים לא גר בירושלים בילדות.

צורת המגורים השכיחה ביישוב המגורים הקודם היתה: מגורים אצל ההורים (44%) ובבעלות המשפחה ללא דמי שכירות (20%), בעוד שכיום, בעת המגורים בירושלים, צורת המגורים השכיחה היא בשכירות – 92% (54% בשכירות ללא שותפים ו-38% בשכירות עם שותפים).

נכנסים לירושלים שלא בשל לימודים

במוסד להשכלה גבוהה בירושלים¹²

המשיבים התבקשו כאמור לציין מהן 3 הסיבות החשובות ביותר בהחלטתם לעבור לעיר, כאשר הם התבקשו לציין מהי הסיבה החשובה ביותר, הסיבה השנייה בחשיבותה והסיבה השלישית בחשיבותה. חלק זה כולל את משקי הבית שעברו לירושלים שלא ללימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים כסיבה ראשונה או שנייה בחשיבותה (בסך הכל 141 משקי בית).

חלקם של משקי הבית שעברו לירושלים ממטרופולין ירושלים וממטרופולין תל אביב דומה והוא עמד על 39%-40%. המחוזות העיקריים מהם נכנסו לעיר מספר משקי הבית הגדול ביותר הם יהודה ושומרון (30%) ומחוז תל אביב (24%). היישובים העיקריים מהם עברו לירושלים הם: תל אביב (15%), אפרת (4%), מודיעין (4%) וחיפה (4%). הנכנסים לעיר הגיעו ממגוון יישובים, 72 יישובים בסך הכל.

חלקם של משקי הבית החילונים (52%) גבוה במעט מחלקם של משקי הבית הדתיים (48%). 60% ממשקי הבית נשואים, וכ-27% רווקים.

קבוצות הגיל העיקריות הן בני 25-29 – 27% ובני 30-34 – 34%. בני הגילאים המבוגרים (+65) היוו 13% מכלל הנכנסים.

חתך ההשכלה של הנכנסים גבוה מאוד – 63% בעלי השכלה אקדמית (42% בעלי תואר ראשון, 12% בעלי תואר שני ו-9% בעלי תואר שלישי).

השכונות המועדפות על העוברים לעיר שלא לצרכי לימודים הן: בית הכרם (9% ממשקי הבית עברו לבית הכרם), קריית היובל (9%), קטמונים (7%), תלפיות מזרח (7%), ופסגת זאב (7%).

40% מהנכנסים גרו בירושלים בילדות.

---

¹² לא כולל אוכלוסייה חרדית.

צורת המגורים השכיחה ביישוב המגורים הקודם היתה: בשכירות – 47% (37% בשכירות ללא שותפים ו-10% בשכירות עם שותפים) ובדירה בבעלות (27%). גם כיום, בעת המגורים בירושלים, צורת המגורים השכיחה היא בשכירות – 56% (46% בשכירות ללא שותפים ו-10% בשכירות עם שותפים) ובדירה בבעלות (29%).

הסיבות למעבר לירושלים

משפחה וחברים (ובעיקר נישואים/מגורים עם בן/בת זוג ורצון להתקרב להורים) צוינו כסיבה הראשונה בחשיבותה למעבר לעיר – 35% ממשקי הבית ציינו תחום זה כסיבה הראשונה בחשיבותה למעבר לעיר. סיבות הקשורות לתעסוקה, ובעיקר רצון להתקרב לעבודה צוינו על ידי 25% ממשקי הבית כסיבה החשובה ביותר למעבר לעיר, ו-11% ציינו את האווירה המיוחדת שיש בירושלים.

במענה לשאלה מהי הסיבה השנייה בחשיבותה למעבר ציינו 26% ממשקי הבית סיבות הקשורות למשפחה וחברים כסיבה השנייה בחשיבותה למעבר לעיר, 20% ציינו סיבות הקשורות לתעסוקה כסיבה השנייה בחשיבותה ו-13% ציינו סיבות הקשורות לאיכות חיים. לשאלה מהי הסיבה השלישית בחשיבותה למעבר לירושלים ציינו 20% סיבות הקשורות לאיכות חיים, 14% ציינו תרבות ופנאי, 14% נוספים ציינו חינוך והשכלה. 12% ציינו משפחה וחברים.

הסיבות החשובות ביותר למעבר לירושלים בקרב אלו שאינם עברו לצורכי לימודים כסיבה ראשונה או שנייה בחשיבותה			
הסיבה השלישית בחשיבותה	הסיבה השנייה בחשיבותה	הסיבה החשובה ביותר	
אחוזים			
9	20	25	תעסוקה
6	14	18	מזה: קרבה אל מקום העבודה
2	4	6	דיוור
12	26	35	משפחה וחברים
			מזה:
2	8	11	רצון להתקרב להורים
1	2	12	נישואים/מגורים עם בן/בת זוג
5	5	0	קהילה וחברה
14	5	8	חינוך והשכלה
9	0	0	מזה: לימודים במוסד להשכלה גבוהה בירושלים
20	13	3	איכות חיים
8	5	3	מזה: רצון לגור בעיר גדולה
14	7	4	תרבות ופנאי
11	4	3	מזה: היצע גדול בתחום התרבות (הצגות, הופעות מחול ומוזיקה, קונצרטים וכד')

4	9	11	האווירה המיוחדת שיש בירושלים
9	6	1	תנאים אקלימיים בירושלים
3	4	4	האווירה הרוחנית-דתית בעיר
2	1	0	נוף וחזות העיר
6	1	1	סיבות אידיאולוגיות
2	2	4	סיבה אחרת
100	100	100	סה"כ
102	126	141	גודל המדגם

שאלון לעובדים לגור בירושלים

השאלון כולל שאלות שמתייחסות אליך המשיב/ה על השאלון ולבן/בת ווגד במידה ויש (גם אם אתם לא נשואים).
את השאלות על בן/בת ווגד אנא מלא/י רק אם עברתם יחד לירושלים ואתם גרים באותה דירה.
במידה ואין לך בן/בת ווגד אנא דלג על שאלות אלו.

12) כאשר עברת לגור בירושלים מה היה/תה התואר/התעודה הנבחרת/ה ביותר שלך ושל בן/בת ווגד (סמני X במקום המתאים)

התעודה/התואר הנבחרת ביותר	את/ה	בן/בת ווגד
יסודית		
תיכונית, כולל ישיבה תיכונית (ללא תעודת בגרות)		
תיכונית, כולל ישיבה תיכונית (עם תעודת בגרות)		
ישיבה קטנה		
ישיבה גבוהה/כולל		
על תיכונית, לא אקדמית		
תואר ראשון		
תואר שני		
תואר שלישי		
אחר, פרטי/י		

13) האם את/ה ו/או בן/בת ווגד למדתם בחמש השנים האחרונות או לומדים כיום במוסד על-תיכוני בירושלים?
 1. לא
 2. כן, אני ו/או בן/בת ווגד למדנו
 3. כן, אני ו/או בן/בת ווגד לומדים כיום

14) מה שם המוסד בו למדת או היקד לומדת/ת כיום?
(סמני X במקום המתאים)

שם מוסד הלימודים	את/ה	בן/בת ווגד
האוניברסיטה העברית		
אקדמיה לאמנות ותיאטרון בצלאל		
המכללה לחינוך דוד ילין		
מכללת הדסה		
המכללה האקדמית להנדסה ירושלים		
בית הספר לקולנוע וטלוויזיה סם שפיגל		
בית הספר לתאטרון חזוני		
סגודי למשחק ניסן נתיב		
בית הספר לאצטיונות מוסררה		
מכון כרם		
מכללת וידמן לרפואה משלימה		
מכללת ליפשיץ		
מכללת אפרתה		
מכללת אמונה		
בית הספר לקולנוע מעלה		
מכון לגוד		
מכון לב		
מכון טל		
המכללה החרדית ירושלים		
ישיבה גבוהה/כולל, אנא צייני/י את שם המוסד		
מוסד אחר, פרטי/י		

1) שם וישוב המגורים הקודם (האחרון שבו גרת).

2) סגובת מקום המגורים שלך בירושלים:

שכונה _____ רחוב _____

3) באיזו שנה עברת לגור בירושלים? _____

4) מגדר
 1. נר
 2. אישה

5) מה היה מצבך המשפחתי כאשר עברת לגור בירושלים?
 1. רווק/ה ללא ילדים
 2. בוגרות (גרים יחד באותה דירה)
 3. נשוי/אה
 4. נרש/ה או פרוד/ה
 5. אלמן/ה
 6. חד הורית
 7. אחר, פרטי/י _____

6) האם היו לך ילדים כאשר עברת לגור בירושלים?
 1. כן, כמה? _____ כמה מהם עד גיל 18? _____
 2. לא

7) שנת הלידה שלך _____
 ארץ לידה _____
 שנת עלייה _____

8) שנת הלידה של בן/בת ווגד _____
 ארץ לידה _____
 שנת עלייה _____

9) האם גרת בירושלים בילדותך (בטווח הגילאים 0-18. לא בהכרח כל השנים)?
 1. כן
 2. לא

10) האם בן/בת ווגד נר/ה בירושלים בילדותו/ה (בטווח הגילאים 0-18. לא בהכרח כל השנים)?
 1. כן
 2. לא

11) האם את/ה רואה את עצמך כ:
 1. חילונית, לא דתי/ת
 2. מסורתית לא כל כך דתי/ת
 3. מסורתית-דתי/ת
 4. דתי/ת
 5. חרדית

15) אם את/ה ו/או בן/בת זוגך למד/ת כיום, לאיזה תואר/תעודה את/ה למד/ת?

סוג התואר	את/ה	בן/בת זוגך
תואר ראשון		
תואר שני		
תואר שלישי		
תעודת הוראה		
לימודי תעודה		
אחר, פרט/י		

בעמודים הבאים מופיעות שתי טבלאות – הראשונה מתייחסת לסיבות למעבר לירושלים והשנייה לסיבות לעזיבה של יישוב המגורים הקודם.

16) עד כמה כל אחת מהסיבות הבאות היתה חשובה בהחלטה שלך לעבור לגור בירושלים? (סמני/י X במקום המתאים).

הסיבות למעבר לירושלים	מידת חשיבות הסיבה למעבר לירושלים			
	1 חשובה מאוד	2 די חשובה	3 לא כל כך חשובה	4 לא חשובה
העסקה				
סיכוי גדול למצוא עבודה בתחום העיסוק שלי ו/או של בן/בת זוגי				
קרבה אל מקום העבודה שלי ו/או של בן/בת זוגי				
שיפור בשכר/הכנסה שלי ו/או של בן/בת זוגי				
סיכוי לשיפור בשכר/הכנסה שלי ו/או של בן/בת זוגי				
סיבה אחרת הקשורה בתעסוקה, פרט/י וסמני/י X:				
דיוור				
סיבות הקשורות בדיוור, פרט/י וסמני/י X:				
סיבות משפחתיות וחברתיות				
רצון להתקרב שהורים				
רצון להתקרב לילדים				
יחסים/מגורים עם בן/בת זוג				
סיבה משפחתית אחרת, פרט/י וסמני/י X:				
רצון להתקרב לחברים				
רצון לגור בקהילה/סביבה דתית				
רצון לגור בסביבה חברתית שדומה לי				
חינוך והשכלה				
מוסדות חינוך מתאימים לילדים שלי בירושלים				
לימודים שלי ו/או של בן/בת זוג במסד להשכלה גבוהה בירושלים, אגא ציינ/י את שם המוסד:				
לימודים ביישוב גבוהה/כולל בירושלים, אגא ציינ/י את שם המוסד:				
איכות חיים				
איכות חיים גבוהה בירושלים				
איכות חיים גבוהה בשכונת המגורים שלי				
סביבת מגורים מאופחת בשכונת המגורים שלי (שטחים ציבוריים, גני משחקים וכד', רמת ניקיון)				
תחושת קהילתיות בעיר				
רמת שירותים גבוהה בירושלים				
רצון לגור בעיר גדולה				
תרבות ומנאי				
היצע גדול בתחום התרבות והגות הופעת מחול ומוזיקה, קונצרטים וכד'				
היצע גדול בתחום המנאי (פארקים וגנים ציבוריים, בתי קפה ומסעדות וכד')				
היצע גדול לילדים בתחומי תרבות ומנאי				
סיבות נוספות				
האווירה המיוחדת שיש בירושלים				
תנאים אקלימיים בירושלים				
האווירה הרוחנית-דתית בעיר				
עף וחזות העיר				
סיבות אידיאולוגיות				
סיבה אחרת, פרט/י וסמני/י X:				

סיבה אחרת, פרט/י וסמני/י X:

17) מבין הסיבות שמפיעות בטבלה למעלה, אגא צייני/י מהן 3 הסיבות החשובות ביותר שבולטן עבור לגור בירושלים:

1. הסיבה החשובה ביותר: _____
2. הסיבה השנייה בחשיבותה: _____
3. הסיבה השלישית בחשיבותה: _____

18) אם היו סיבות אחרות לבחירתך בירושלים כיישוב מגורך הטוב, שלא טסרו למעלה, או אם את/ה רוצה להרחיב בנושא כלשהו הקשור למעבר שלך לירושלים, אגא עשה/י זאת בשורות הבאות:

_____

_____

_____

19) מבין הסיבות הבאות, אלו 5 סיבות היו החשובות ביותר בחלטה שלך לעזוב את יישוב המגורים הקודם: אגא בחר/י 5 סיבות מסמני/י X במקום המתאים.

הסיבות העיקריות לעזיבת יישוב המגורים הקודם	הסיבות לעזיבת יישוב המגורים הקודם
	תעסוקה
	סיכוי קטן למצוא עבודה בתחום העיסוק שלי ו/או של בן/בת זוגי
	ריחוק ממקום העבודה שלי ו/או של בן/בת זוגי
	שכר/הכנסה נמוכה במקום עבודתי ו/או של בן/בת זוגי
	סיבה אחרת הקשורה לתעסוקה, פרטי/ מסמני/י X: _____
	דיוור
	סיבות הקשורות בדיוור, פרטי/ מסמני/י X: _____
	סיבות משפחתיות וחברתיות
	ריחוק מהחברים
	ריחוק מהילדים
	סיבה משפחתית אחרת, פרטי/ מסמני/י X: _____
	ריחוק מחברים
	חינוך והשכלה
	קושי למצוא מוסדות חינוך מתאימים לילדים שלי ביישוב
	לימודים שלי ו/או של בן/בת זוגי במוסד להשכלה גבוהה בירושלים
	סיום לימודים שלי ו/או של בן/בת זוגי במוסד להשכלה גבוהה ביישוב/אזור
	סיום לימודים ביישוב גבוהה/כולל ביישוב/אזור
	איכות חיים
	איכות חיים לא מספקת ביישוב
	איכות חיים לא מספקת בשכונת המגורים שלי
	סביבה לא מטופחת בשכונת המגורים שלי (מחסור בשטחים ציבוריים, גני משחקים וכד', המת מיקוץ נמוכה)
	המת שירותים לא מספקת
	עלות מחייה גבוהה
	תרבות ומנאי
	היצע לא מספק בתחום התרבות (הצגות, הופעות מחול ומוזיקה, קונצרטים וכד')
	היצע לא מספק בתחום המנאי ומארוקים וגנים ציבוריים, בתי קפה ומסעדות וכד')
	היצע לא מספק בשישי-שבת בתחומי תרבות ומנאי
	היצע לא מספק לילדים בתחומי תרבות ומנאי
	היעדר חיי לילה תוססים
	סיבות נוספות
	סיבה אחרת, פרטי/ מסמני/י X: _____

20) אם היו סיבות אחרות לעזיבתך את יישוב מגורך הקודם שלא נזכרו למעלה, או אם את/ה רוצה להרחיב בנושא כלשהו הקשור לעזיבתך את היישוב, אגא עשה/י זאת בשורות הבאות:

_____

_____

_____

- 21) האם במהלך השנתיים האחרונות לפני שעזבת את יישוב מגורייך הקודם עבדת?
- כן, עבדתי ביישוב
  - כן, עבדתי ביישוב אחר
  - אנא צייני את שם היישוב _____
  - לא עבדתי

- 22) האם בן/בת זוגך עבד/ה במהלך השנתיים האחרונות לפני שעזבת את יישוב המגורים הקודם?
- כן, עבד/ה ביישוב
  - כן, עבד/ה ביישוב אחר
  - אנא צייני את שם היישוב _____
  - לא עבד/ה

- 23) מה היה מעמדך במקום העבודה (העיקרי) האחרון ביישוב המגורים הקודם?
- שכיר/ה (כולל מלגאי/ת)
  - עצמאי/ת
  - חבר/ת קואופרטיב
  - אחר, פרטי _____

- 24) מה היה מעמד בן/בת זוגך במקום העבודה (העיקרי) האחרון ביישוב המגורים הקודם?
- שכיר/ה (כולל מלגאי/ת)
  - עצמאי/ת
  - חבר/ת קואופרטיב
  - אחר, פרטי _____

- 25) האם את/ה עובד/ת כיום?
- כן, עובד/ת בירושלים
  - כן, עובד/ת ביישוב אחר
  - אנא צייני את שם היישוב _____
  - לא עובד/ת

- 26) האם בן/בת זוגך עובד/ת כיום?
- כן, עובד/ת בירושלים
  - כן, עובד/ת ביישוב אחר
  - אנא צייני את שם היישוב _____
  - לא עובד/ת

- 27) מהו מעמדך במקום העבודה (העיקרי) הנוכחי?
- שכיר/ה (כולל מלגאי/ת)
  - עצמאי/ת
  - חבר/ת קואופרטיב
  - אחר, פרטי _____

- 28) מהו מעמד בן/בת זוגך במקום העבודה (העיקרי) הנוכחי?
- שכיר/ה (כולל מלגאי/ת)
  - עצמאי/ת
  - חבר/ת קואופרטיב
  - אחר, פרטי _____

- 29) מהו המעמד העיקרי שלך במקום העבודה (למשל: מתכנת/ת, מורה, מזכיר/ה, טכנאי/ת, רופא/ת, עורכת/ת דין)
- _____

- 30) מהי העבודה העיקרית של בן/בת זוגך במקום העבודה? (למשל: מתכנת/ת, מורה, מזכיר/ה, טכנאי/ת, רופא/ת, עורכת/ת דין)
- _____

- 31) הדירה האחרונה ביישוב המגורים הקודם הייתה:
- בבעלותך
  - בבעלות המשפחה, ללא תשלום דמי שכירות
  - בשכירות (כולל דמי מפתח) ללא שותפים
  - בשכירות עם שותפים
  - במעונות סטודנטים
  - מגורים אצל ההורים
  - אחר, פרטי _____

- 32) הדירה בה את/ה גר/ה בירושלים היא:
- בבעלותך
  - בבעלות המשפחה, ללא תשלום דמי שכירות
  - בשכירות (כולל דמי מפתח) ללא שותפים
  - בשכירות עם שותפים
  - במעונות סטודנטים
  - מגורים אצל ההורים
  - אחר, פרטי _____

- 33) כמה חדרים היו בדירתך ביישוב המגורים הקודם (לא כולל מטבח, שירותים ומרפסות)? _____

- 34) כמה חדרים יש בדירתך הנוכחית בירושלים (לא כולל מטבח, שירותים ומרפסות)? _____

- 35) צייני בבקשה מרו השכר/הכנסה החודשית הממוצעת (בדו"ח, מעבודה) שלך ושל בן/בת זוגך יחד:
- עד 4,000 ₪
  - 4,001 - 10,000 ₪
  - 10,001 - 20,000 ₪
  - 20,001 ₪ ומעלה

36 אם יש לך הערות או תוספות לתשובתיך ולא היה מקום לכתוב אותן במהלך השאלון, אנא כתוב/כתבי זאת בשורות הבאות:

תודה רבה על שיתוף הפעולה